

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet

Marija Kozjak
Ana Popović
Lucija Lukić
Kristina Deskar
Sonja Klarić
Ana Perković
Marko Mravunac

**Analiza društvene mreže Vjekoslava Spinčića na temelju
digitalnog korpusa osobnih pisama sa kraja 19. i početka 20.
stoljeća**

Zagreb, 2016.

Ovaj rad izrađen je na Filozofskom fakultetu pod vodstvom dr. sc. Alexandera D. Hoyta i predan je na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade u akademskoj godini 2015./2016.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1 Geografsko- politička situacija	1
1.2 Vjekoslav Spinčić	11
2. Metodologija	14
2.1 Rad tijekom semestra	14
2.2 Analize pisama	16
2.3 Uzorak pisama	21
3. Rezultati analiza	22
3.1 Autori koji koriste zamjenicu <i>ti</i>	23
3.1.1 Mandić, Fran	23
3.1.2 Ravnik, Fran	23
3.1.3 Spinčić, Antun.....	24
3.1.4 Spinčić, Kuzma	24
3.1.5 Spinčić, Marijana	25
3.1.6 Zamlić, Vinko	26
3.1.7 Mandić, Matko	26
3.1.8 Laginja, Matko	27
3.2 Autori koji koriste zamjenicu <i>Vi</i>	27
3.2.1 Car Emin, Viktor	27
3.2.2 Karlvaris, Edmund	28
3.2.3 Karlvaris, Vjekoslav.....	29
3.2.4 Spinčić, Ivan.....	30
3.2.5 Spinčić, Jelena.....	30
3.2.6 Spinčić, Milka	31
3.2.7 Sever, Vilko.....	31
3.3 Frekvencije korištenja formulaičnih izraza	32
3.3.1 Mandić, Fran	32
3.3.2 Ravnik, Fran	33
3.3.3 Spinčić, Antun.....	34
3.3.4 Spinčić, Kuzma	34
3.3.5 Spinčić, Marijana	35
3.3.6 Zamlić, Vinko	35
3.3.7 Laginja, Matko	36
3.3.8 Mandić, Matko	36
3.3.8 Car Emin, Viktor.....	37
3.3.9 Karlvaris, Edmund.....	38
3.3.10 Karlvaris, Vjekoslav.....	38
3.3.11 Spinčić, Ivan.....	39
3.3.12 Spinčić, Jelena.....	39
3.3.13 Spinčić, Milka	40

3.3.14 Sever, Vilko.....	41
3.3.15 Spinčić, Matko	41
4. Zaključak.....	43
5. POPIS LITERATURE.....	44
6. DODATAK - FOTOGRAFIJE PISAMA.....	46
7. SAŽETAK.....	64
8. SUMMARY.....	66

1. Uvod

1.1 Geografsko- politička situacija

Vjekoslav Spinčić bio je hrvatski političar rođen pokraj Kastva u Istri 1848. godine. Djelovao je u sklopu drugog naraštaja Hrvatskog narodnog preporoda u Istri i zalagao se za standardizaciju i širenje hrvatskog jezika, kao i za pripajanje Istre Hrvatskoj (Hoyt, 60). Svoj radni vijek proveo je u mnogim gradovima Austro-Ugarske Monarhije gdje je radio kao učitelj i djelovao kao političar.

Tijekom povijesti Istra je bila pod vlašću različitih država. U 14. stoljeću podijeljena je između Habsburgovaca i Mletačke Republike, što je u velikoj mjeri odredilo njezinu podjelu tijekom kasnijih razdoblja. Napoleonovo zaposjedanje Venecije 1797. uzrokovalo je neredu u mletačkom dijelu Istre. Taj dio poluotoka je automatski pripao Beču, a samim time nije ispunjen dogovor iz Bassana iz iste godine, kojim je bilo određeno da će Istra biti pripojena Cisalpskoj Republici koju je Napoleon osnovao na teritoriju Apeninskog poluotoka. Već tada se počinju javljati ideje iredentizma, tj. javljaju se želje za pripajanjem Istre Italiji, budući da je na njenom području uvelike prevladavalo talijansko stanovništvo. Tek je 1805. došla pod vlast Francuza, koji su je priključili Talijanskom Kraljevstvu, a 1809. godine priključena je novoosnovanim Ilirskim pokrajinama; 1813. Austrijanci ponovo zauzimaju teritorij Istre, a dvije godine kasnije to je i službeno potvrđeno na Bečkom kongresu. Tako ostaje sve do prestanka postojanja Austro-Ugarske 1918. godine. 1825. godine dolazi do reorganizacije Istre kojom Kastav postaje dijelom Istre, a Pazin je potvrđen kao novo sjedište pokrajine. Ovom raspodjelom slavensko stanovništvo došlo je do brojčane nadmoći na teritoriju istarskog poluotoka i većim dijelom na sjeveroistoku. Kako je već napomenuto, Istra je većinskim dijelom bila pod vlašću Austrijanaca, pa tako ne čudi

činjenica da je službeni jezik bio njemački. Bez obzira na taj podatak, jezična raspodjela na poluotoku ipak je bila malo drugačija. 1818. godine vlast je odlučila da će se kao službeni jezik u sudstvu i trgovinskim institucijama povezanim s morem voditi talijanski, što je dodatno naglasilo već ionako prisutnu dominaciju talijanskog patricijata (Strčić, 75-76). Hrvatsko-slovensko stanovništvo pričalo je „slavenskim jezikom“, a Hrvati su koristili tri narječja: „čisto čakavski u srednjoj i istočnoj Istri, štokavsko-čakavski s ikavskim izgovorom u okolici Poreča i Pule te kajkavski u sjeverozapadnoj Istri (Buzet)“ (Cetnarowicz, 15). Razlika između talijanskih obitelji i hrvatsko-slovenskog seljaštva bila je itekako vidljiva, prije svega u bogatstvu, a prema tome i moći (Šidak, 63).

Šezdesete godine 19. stoljeća u Istri su bile obilježene početkom uključivanja Hrvata i Slovenaca u društveni život, a ujedno je 1860. i označena kao godina početka Hrvatskog narodnog preporoda u Istri. Istra i Gorica kao pokrajine su odvojene od Trsta, te je Istra podjeljena u šest političkih okruga. Godina 1861. obilježena je s dva događaja – prvim izborima za Istarski pokrajinski sabor, koji je osnovan na temelju Listopadske diplome iz 1860. i Veljačkog patenta iz 1861. sa sjedištem u Poreču, te početkom bitke za ravnopravnost hrvatskog i slovenskog jezika u Saboru (Manin i Šetić, 707). Nakon raspuštanja sabora iz 1861. godine zbog malog broja „slavenskih“ mandata (uspjeli su dobiti samo dva) izbori za Carevinsko vijeće su ponovljeni, s pozitivnijim ishodom po slavenske zastupnike. 1863. Juraj Dobrila ponovno poteže pitanje ravnopravnosti jezika; Dobrila nije negirao da je talijanski jezik potreban seljacima, odnosno svim Slavenima, kada je u pitanju trgovina, ali je istovremeno naglašavao da je poznavanje slavenskog jezika neophodno za svećenike, suce i činovnike u njihovim kontaktima s pukom (Cetnarowicz, 43). Postojao je i problem nedostatka obrazovanog stanovništva koje bi se uključilo u nacionalnu borbu. Sve od početka pokreta u Istri, pa sve do druge generacije Hrvatskog narodnog preporoda glavni akteri borbe

su uglavnom bili svećenici, jer još uvijek nije postojao hrvatski građanski stalež koji bi bio zainteresiran uključiti se u politiku (Šidak, 61).

Za vrijeme Austro-pruskog rata 1866. Talijani su odlučili da je najbolje ne napadati Istru, jer su očekivali samostalnu asimilaciju i prirodno pripajanje Istre Italiji, no naum Istrana je bio ponešto drugačiji. Njihova privrženost austrijskom prijestolju dovela je promjene u pogledu vlasti na cjelokupnu situaciju. Bečka vlast je počela prihvaćati mišljenja i više uzimati u obzir želje i potrebe Hrvata, Slovenaca i Srba, što je automatski pripomoglo jezičnoj situaciji – sva tri jezika su bila dignuta na viši stupanj ravnopravnosti. Taj je postupak doveo do otvaranja mnoštva „slavenskih“ čitaonica na sjeveroistočnom dijelu Istre, a te čitaonice ne samo da su bile mjesta gdje se čitalo, već su bila i mjesta na kojima je započeo nacionalni pokret u Istri. Prva takva čitaonica bila je otvorena u Kastvu 1866. godine (Strčić, 81).

Stvaranje dvojne Austro-Ugarske Monarhije iz nekadašnje Habsburške Monarhije 1867. godine izazvalo je burne reakcije među slavenskim stanovništvom, od kojih je najopasnijom smatrana grupa mladih u Rijeci koje je pokušavala „među stanovništvom okruga Volosko potaknuti pokret za priključenje tog područja Ugarskoj, odnosno Hrvatskoj“ (Cetnarowicz, 55). Također je došlo do postupne sekularizacije školstva, koja je započela napadima Talijana na slavensko svećenstvo koje je vodilo nacionalne pokrete, te time narušavalo društvenu i političku dominaciju Talijana. Tako 1868. godine dolazi do uspostave zakona koji je svećenstvu „oduzeo nadzor nad školstvom“ (Cetnarowicz, 59), te ga predao u ruke laicima, što je uvelike potpomoglo razvijanju preporodnih pokreta, jer je znatno smanjena mogućnost obrane jezika i ostalih nacionalnih prava koju su do tada provodili svećenici u školama. 1869. i 1870. godine na inicijativu Jurja Dobrile izlaze dva godišnja izdanja kalendara *Istran* čije prvo godište imalo je „jugoslavenski“ karakter, drugo godište je bilo vezano uz hrvatstvo i pravaštvo „koju je predstavljao mlađi naraštaj inteligencije

podrijetlom iz Kastavštine, na čelu s Matkom Laginjom i Vjekoslavom Spinčićem“ (Cetnarowicz, 63).

Talijani tih godina nižu pobijede na lokalnim izborima, što je uvelike bilo uvjetovano time što je najobrazovanije „slavensko“ stanovništvo bilo u nemogućnosti kandidiranja za pozicije zbog jedne stavke u životopisu – bili su svećenici (Šidak, 113). Međutim, sedamdesetih godina su se počele organizirati političke skupštine u Istri, nazvane tabori, na kojima se raspravljalo o ravnopravnosti naroda i jezika, gospodarstvu i administraciji. Budući da je na taborima širena nacionalna svijest Slavena, često su bili cenzurirani od strane vlasti (Šidak, 113). Situacija u školstvu sedamdesetih godina također nije blistava. Iako su djeca dvjema odredbama zakona bila obvezana pohađati školu od šeste do dvanaeste godine života i to s upisom na početku školske godine, mnoge hrvatske i slovenske škole su bile zatvarane zbog nedostatka novca (Manin i Šetić, 719). Dijelom je razlog za to bio i to što je upravljanje školstvom prebačeno iz crkvenih ruku u svjetovne. 1874. godine osnovana je „Bratovščina hrvatskih ljudi u Istri“, koja je imala za cilj financijski poduprijeti obrazovanje mladih nižeg socijalnog statusa u srednjim i visokim školama, a iste godine i Carevinsko vijeće odlučuje dodijeliti financijsku potporu školstvu u Istri. Stjecanje znanja omladine i stvaranje domaće inteligencije smatralo se „najsigurnijim i najplemenitijim putem narodne borbe“ (Cetnarowicz, 80). Politička udruženja „Edinost“ (osnovano u Trstu 1874. godine; glavno glasilo Slovenaca u Istri) i „Sloga“ (društvo osnovano u Gorici 1876. godine s glavnim glasilom Hrvata u Istri, „Našom slogom“ koje se počelo izdavati 1870. godine) bili su glavna središta slavenskih snaga u Istri koje su se borile za ravnopravnost jezika i poticali osnivanje škola (Šantić, 155). 1878. „Edinost“, koja je dotad prerasla u jednu vrstu tadašnjih političkih stranaka promijenila je ime u „Hrvatsko-slovenska narodna stranka“, koja je u Istri bila poznatija samo kao Hrvatska stranka, te tako proširuje svoju djelatnost i na Hrvate u Istri (Šidak, 114). Porast udjela obrazovanog slavenskog stanovništva u javnom životu Istre,

povećavao se i njihov broj na raznim utjecajnim političkim funkcijama, od kojih su mnoge bile one u obrazovanju. Tako je 1877. Vjekoslav Spinčić bio imenovan prvim hrvatskim učiteljem, što je bio velik uspjeh znajući da je samo četiri godina ranije, kada je učiteljska škola preseljena iz Rovinja u Kopar, bio raspisan natječaj za učitelja na kojem je jedini preduvjet bilo dovoljno dobro poznavanje abecede. Na izborima 1879. došlo je do novih problema vezanih uz nacionalnu borbu – došlo je do sukobljavanja slavenske i talijanske stranke, koja je okrivljavala „Našu slogu“ za sve nemire koji su se događali. Optužbe su bile da je hrvatski „barbarski“ jezik, koji ne posjeduje vlastitu književnost.“ (Cetnarowicz, 98)

Jačanje nacionalnih borbi nastavlja se i osamdesetih godina devetnaestog stoljeća. 1882. godine smrt Juraja Dobrile dovodi do kraja prve generacije Hrvatskog narodnog preporoda, što stvara mjesta na pozornici za tri figure koje su obilježile drugu generaciju – školskog inspektora Vjekoslava Spinčića, pravnika iz Pule Matka Laginju, te od 1883. novog glavnog urednika „Naše Sloge“ Matka Mandića. S novom generacijom preporoditelja borba Hrvata u Istri postaje još odlučnija. U to je vrijeme jedan od najznačajnijih ciljeva Hrvatsko-slovenske narodne stranke bilo preuzimanje vlasti na lokalnoj razini. Nadalje, inzistiralo se na tome da se na sudove uvede korištenje i hrvatskog i slovenskoj jezika, kada se radi o kontaktu sa strankom, što je bilo oštro kritizirano od strane glasila „L'Istria“ koja je tvrdila da Slaveni, predlaganjem tog zakona, žele samo pojačati svoj politički utjecaj u regiji. „Kroatizacija“, kako su je nazvali Talijani, je tada uzela maha, a to je vidljivo i u činjenici da su u nekim mjestima talijanska djeca bila prisiljena pohađati školu na hrvatskom jeziku, što je dovelo do pokretanja mnoštva peticija kako bi se talijanski jezik vratio u škole. Posljedica tih prepirki je bila podjela škola na dvije sekcije, hrvatsku i talijansku.

1883. godine Vjekoslav Spinčić je, uz Matka Laginju, Vinka Zamlića, Augusta Jenka i Antuna Križanića, bio izabran u sabor. Na jednoj od sjednica Matko Laginja je odlučio započeti govor pozdravom na hrvatskom jeziku, što je izazvalo burne reakcije zastupnika, od

kojih su neki posegnuli i za nimalo časnim metodama iskazivanja svog mišljenja – naime, gađali su neke slavenske zastupnike rajčicama. Nakon spornog događaja, hrvatski su zastupnici uputili žalbu premijeru Taaffeu u kojoj su „isticali su činjenicu da u pokrajini, u kojoj Hrvati i Slovenci čine većinu, nastup zastupnika koji predstavlja čisto slavenski okrug na hrvatskom jeziku ne smije nikako biti tretiran kao provokacija, kao da jezik nije najvažnije obilježje nacionalnosti“ (Cetnarowicz, 113). Kasnije su talijanski zastupnici odlučili pribjeći novoj tehnici – mirno bi slušali nastupe slavenskih zastupnika na njihovim jezicima, ali njihove prijedloge nisu uzimali u obzir, niti su se na njih osvrtni. Iako je te iste godine bio izglasan zakon o ravnopravnosti hrvatskog i slovenskog jezika s talijanskim na sudovima, talijanski je još uvijek u praksi prevladavao. Dijelom je to bio rezultat protesta talijanskih zastupnika, a dijelom je na to utjecala činjenica da iako je zakonom iz 1861. pohađanje osnovne škole, tj. tadašnje pučke, postalo obavezno, zbog nedostatka samih škola čak više od polovice djece nije je pohađalo. Te školske godine u Istri je djelovalo 60 talijanskih i 56 hrvatsko-slovenskih pučkih škola, a Talijani nisu prezali od dodatnog talijaniziranja hrvatskih škola.

Osnutkom Hrvatsko-slovenskog kluba pokrajinskog Istarskog sabora 1884. godine, na čelu sa Vinkom Zamlićem, predstavljen je program koji je djelovao s ciljem obrane prava hrvatskog i slovenskog stanovništva na području Istre. Članovi stranke su smatrali da nacija ne može preživjeti ako je zakinuta za pravo korištenja vlastitog jezika u svakodnevnim situacijama, a ponajviše pri obrazovanju mladih, tj. u školama. Također su zagovarali ideju da se stvore izborni okruzi koji bi brojem odgovarali postotku hrvatskog i slovenskog stanovništva. Sva su ova događanja kulminirala na izborima za općinsko vijeće općine Kastav 1884. kada je izabrano dvadeset Hrvata i samo 11 Talijana, što je Slavenima odmah dalo poticaj za poduzimanje daljnjih mjera u borbi za jednakost i širenju nacionalne svijesti, u najvećoj mjeri u školstvu. Ista godina je donijela i rađanje raznih lokalnih separatističkih

ideja, koje su u nekim slučajevima išle toliko daleko, kao na primjer u Kastvu, gdje se održao prosvjed kojim je traženo uvođenje kastavskog dijalekta u škole. Do prosvjeda je došlo i u drugim mjestima, a svi su imali za cilj gušenje hrvatskih tendencija.

Hrvatskim zastupnicima je preuzimanje vlasti u Pazinu 1887. značilo i da je Pazin postao glavno središte nacionalne borbe. Naselje Lindar u Pazinu ubrzo je postalo mjesto gdje su se odvijale nacionalne manifestacije, što je uvelike olakšalo posao njihovih političkih protivnika, koji nisu imali previše problema sa prijavljivanjem takvih događanja vrhovnim vlastima. Kasnije hrvatski zastupnici dolaze do pobjeda na lokalnim izborima i u Buzetu, Krku, Grožnjanu, Vrbniku, Tinjanu i Pićnu. Sljedećih godina situacija se ne mijenja puno, uz poneki prijedlog hrvatskih zastupnika, poput onog Frana Volarića da se u sabor uvede hrvatski jezik, te Spinčićev pokušaj osnivanja hrvatske gimnazije u Pazinu, koji su odbijeni. Jedan od događaja koji moramo spomenuti jest kada je vladin povjerenik Alexander Elushegg uputio pozdrav zastupnicima u saboru i na hrvatskom i na talijanskom jeziku, što je zabilježeno i u zapisniku.

Izbori za Carevinsko vijeće 1891. godine imali su pozitivan ishod za Vjekoslava Spinčića, koji je skoro jednoglasno pobijedio, ali i za Laginju koje je pobijedio u dopunskim izborima. Valja spomenuti da je na izborima koji su izazvali burne reakcije i mnoge incidente tijekom, ali i po završetku svoga trajanja, Vjekoslav Spinčić, koji je bio predložen od strane „Naše Sloge“, svoju podršku dao upravo Matku Laginji. Spinčić je pamtio 1891. po još jednom nemilom događaju. Naime, za vrijeme posjeta istarskih političara u Zagrebu, Spinčić je izrazio želju da Zagreb postane novo moralno i materijalno središte Hrvata, a samim time da dobije i status glavnog hrvatskog grada. Jedno se vrijeme čak pretpostavljalo da bi Spinčić mogao biti izbačen iz državne službe, što i nije bilo toliko nemoguće s obzirom na činjenicu da je predmet dospio na dnevni red foruma Carevinskog vijeća. Spinčić je zbog toga bio penzioniran (Šidak, 186).

Iste je godine došlo i do osnutka Konzervativnog kluba u kojem su svoje mjesto našli hrvatski, slovenski, njemački i češki zastupnici. Samo godinu dana nakon osnutka kluba, iz njega istupaju Spinčić i Laginja, uz podršku još dvoje hrvatskih zastupnika, te kreću u osnivanje Kluba nezavisnih hrvatskih i slovenskih zastupnika. Nijedan zastupnik im se nije odlučio pridružiti, a ta razilaženja u mišljenjima između Hrvata i Slovenaca dovela su do slabljenja nacionalnog pokreta i jačanja Talijana. Već 1893. godine dolazi do novih razmirica i to između Vjekoslava Spinčića i Matka Laginje. Prvi je smatrao da se njihovi zahtjevi koji su podneseni Istarskom saboru ne razmatraju dovoljno detaljno, niti da donose rezultate, te da ih je pametnije predavati direktno Carevinskom vijeću. Laginja je bio protiv te ideje, te je uvjeravao sve da vrijedi ostati u saboru i nastaviti borbu za svoj jezik. Postavljanje dvojezičnih (hrvatsko-talijanskih ili slovensko-talijanskih) natpisa i ploča na sudovima dovest će do novih prosvjeda među Talijanima. No, veze između Hrvata i Slovenaca dodatno su oslabljene kada je Spinčić jasno i glasno iznio svoj stav o glasilu Slovenaca „Edinost“, jer je smatrao da se toj zajedničkoj borbi ne pridaje dovoljno velika važnost Hrvatima i hrvatskom jeziku, te da Slovenci žele biti ti koji donose odluke. Slovenci su uzvratili argumentom da je tadašnja Stranka prava zagovarala velikohrvatsku ideju koja je slovensku nacionalnost ostavljala po strani, te su Spinčiću predbacivali što je tu činjenicu izostavljao u svojim govorima.

Usprkos tome, Spinčić odnosi pobjedu u Malom Lošinjju na izborima za Sabor 1895, a sljedeću godinu provodi u posjetima i pregovorima sa tadašnjim premijerom Bedenijem. Njih dvojica su žustro raspravljali o pitanjima poput toga tko bi od slavenskih zastupnika mogao preuzeti ulogu potpredsjednika sabora, te o pitanju jezika, na što premijer obećava da će slavenski zastupnici imati puno pravo predavati prijedloge na svojim jezicima. Daje obećanje i da će zaposliti osobu koja će voditi zapisnik na hrvatskom jeziku, te da će nakon prijedloga i

zakoni moći biti objavljeni na hrvatskom jeziku. Na sljedećim izborima, onima održanim 1897. godine, Spinčić i Laginja uspijevaju zadržati svoje mandate.

Nakon već spomenutih izbora, u Istri se kroz sljedeću godinu odvija nekoliko epizoda. Pod nazivom „istrijski pokret“ javlja se separatistički pokret koji djeluje protiv pripajanja Istre Hrvatskoj. Također, 1898. Istarski sabor je premješten u Pulu, te jača zabrinutost za sigurnost slavenskih zastupnika, što i nije potpuno neopravdano, budući da su zastupnici koji su držali govore na hrvatskom jeziku na zasjedanjima u Puli svaki puta nailazili na veliko neodobravanje prisutnih na galeriji. Potaknut događajima, Spinčić je odlučio pisati tadašnjem premijeru Gautschu, dajući mu na znanje da su sve te demonstracije rezultat unaprijed pripremljenog plana. One bi trebale, po njegovu mišljenju, dokazati da hrvatski i slovenski zastupnici u Puli ne mogu koristiti svoje pravo da drže govore na svome jeziku i da je „Istra talijanska zemlja“ (Cetnarowicz, 189). Zbog tog postupka, Spinčić je bio optužen za šovinizam od strane predsjednika sabora. U to je vrijeme sve više sukoba između talijanskog i slavenskog stanovništva, a i talijanski zastupnici ne prežu od kritiziranja hrvatskih i slovenskih udruženja i čitaonica. Iste je godine otvorena i prva hrvatska gimnazija u Pazinu, te je upisana i prva generacija od 114 učenika, što je opet izazvalo val burnih reakcija Talijana, koji nisu šutke prešli preko ovog događaja, već su isti dan kao odgovor na otvaranje hrvatske, otvorili vlastitu realnu gimnaziju na talijanskom (Šidak, 191). Dvije godine kasnije, na sljedećim izborima slavenski su zastupnici ostvarili loše rezultate, što se čak moglo opisati svojevrsnim nazadovanjem nacionalnog pokreta. Iz trojke Spinčić, Laginja, Mandić, Vjekoslav je bio jedini koji je uspio zadržati svoj mandat. Optužbe prema „neprijateljima“ su pljuštale sa obje strane. Slaveni su optuživali Talijane da potkupljuju glasače, a Talijani su pak ovima zamjerali da iskorištavaju slavensko svećenstvo i Crkvu u svrhu vođenja „nacionalno-političke agitacije“ (Cetnarowicz, 212). Iste je godine i proveden cenzus, te su rezultati pokazali da je broj slavenskog stanovništva u Istri u opadanju, te ga su Talijani u

većini. 1902. godine osnovano je Političko društvo za Hrvate i Slovence čiji se krajnji cilj lijepo može iščitati iz statuta koji kaže: „buditi i širiti narodnu svijest među Hrvatima i Slovencima u Istri, te braniti i promovirati njihove političke, prosvjetne i gospodarstvene probitke i prava u svakoj struci javnog života.“ (Cetnarowicz, 218.) Za predsjednika društva izabran je bio Vjekoslav Spinčić (Manin i Šetić, 722). Godinu dana kasnije osniva se i jedna od možda najvažnijih organizacija nacionalne borbe Slavena u Istri „Sokol“, gdje su predavanja održavali hrvatski i slovenski studenti. Iako je pad režima Khuena Héderváryja naišao na odobravanje, u Istarskom saboru dolazi do prekida rada hrvatskih zastupnika jer su smatrali da je hrvatski jezik previše ignoriran. Dolazi i do razmirica između Spinčića i Laginje, jer je Matko Laginja dao jasno do znanja da je, kada se radi o radnom jeziku neke pokrajine, spreman na ustupke u pregovorima, s čime se Spinčić, a i Hrvatsko-slovenski klub nikako nisu slagali. Preokret se događa 1905. godine kada je sklopljena Hrvatsko-srpska koalicija, koja zagovara suradnju sa Mađarskom, te rad na što boljim odnosima s Italijom, dok u isto vrijeme planiraju oslabiti odnose sa Slovencima, a Beč im predstavlja glavnog neprijatelja. Na izborima za Carevinsko vijeće 1907. godine do pobjede dolazi Hrvatsko-slovenska narodna stranka, što je ujedno i označilo pobjedu preporodnog pokreta u Istri. Ono što je Talijane boljelo još više jest da niti jedan talijanski zastupnik nije bio izabran, a „Naša sloga“ s ponosom je objavila u svojem najnovijem broju članak pod naslovom „Nije Istra talijanska!“ te je u članku napisala „da je Istra hrvatska, da je hrvatski element u Istri onaj koji ima svijest, ustrajnost, životnu sposobnost i moć“ (preuzeto iz Manin i Šetić, 726).

Prvi svjetski rat negativno je djelovao na politički život u cijeloj Europi, pa je tako i u Istri došlo do lagane stagnacije. Budući da je južni dio Istre bio vojni, iz njega je iseljen veliki broj stanovnika. Po raspadu Austro-Ugarske Monarhije, u čemu je dio stanovništva koje je emigriralo zbog rata aktivno sudjelovao, Istra je ušla u sustav Države SHS, čije je sjedište bilo u Zagrebu, a potom u Kraljevstvo SHS sa sjedištem u Beogradu. Dolazi do nicanja

narodnih vijeća spomenute države na području Istre (Strčić, 83). No već te 1918. godine Italija je okupirala Istru, a pripojenje je potvrđeno Rapalskim ugovorom 1920. godine. Stanje u godinama koje slijede nakon toga ugovora nije sjajno. Kraljevina Italija djeluje na način da proganja ugledne Hrvate i Slovence, te protjeruje Nijemce, Čehe i Mađare. Ustanove i društva su bila doslovce fizički uništena, a činilo se kao da Hrvatski politički pokret nije daleko od sloma. Tijekom dvadesetih godina 20. stoljeća, dolazi do raznih ustanaka i prosvjeda, od koji valja spomenuti one u selu Proština, te u gradu Labinu. Oba ustanka su ugušena silom i uz pomoć fašističkog režima, koji od 1922. godine ustrajno radi na tome da bi uništio sav politički trud Hrvata i Slovenaca. Nacionalnih jezici tih skupina su zabranjeni, a sva imena, osobna i topografska, su talijanizirana (Jurkić, 67-74). Tim tempom, do kraja dvadesetih godine Istra se našla gotovo pa u potpunosti uništena u gospodarskom smislu, a Istrani još više emigriraju i to većinskim dijelom u Jugoslaviju. Među emigrantima su se našli i Matko Mandić, koji odlazi već u prvim godinama Prvog svjetskog rata, a petnaest godina kasnije odlazi i Matko Laginja koji jednostavno više ne vidi nikakvu perspektivu u Istri. Posljednji odlazi i Vjekoslav Spinčić koji, za razliku od Laginje, nastavlja sa publicističkim radom i vjeruje da objavljivanje djela o Istri pozitivno djelovati i na iseljeno i na stanovništvo koje je ostalo na području poluotoka. Svi oni su postavili temelje političke scene koja će se ponovo razbuditi četrdesetih godina 20. stoljeća.

1.2 Vjekoslav Spinčić

Vjekoslav Spinčić bio je uz Matka Laginju i Matka Mandića, jedan od glavnih aktera „Istarskog trolista“. Uz to je bio i hrvatski narodni preporoditelj, svećenik, školski nadzornik, te profesor povijesti i geografije, pisac i prevoditelj. Od sedamdesetih godina 19. stoljeća, pa sve do početka 20. stoljeća, Spinčić je bio vrlo aktivan na političkoj sceni tada vrlo

podijeljene Istre, a u svojoj je političkoj karijeri napredovao i izvan granica današnje države, pa je tako uz onu zastupnika Istarskog pokrajinskog sabora, obnašao dužnosti zastupnika u Carevinskom vijeću, te tamošnje skupštine.

Rođen je 23. listopada 1848. godine u Spinčićima, u okolici Rijeke i Opatije. Iako je rođen u imućnoj obitelji, te nije morao otići za svećenika, kao mnogi drugi koji su taj poziv izabrali zbog lošijeg imovinskog stanja i nemogućnosti nastavka školovanja na drugačiji način, Spinčić ipak postaje svećenik. Smatrao je kako su na njegovu odluku da postane svećenikom utjecale dvije stvari – njegovi osobni idealistički motivi, prema kojima je uvijek želio biti pastir svoga stada, ali i činjenica da će kao svećenik lakše uspjeti u širenju ideala svoga naroda. Spinčićeva politička karijera započinje krajem šezdesetih godina 19. stoljeća, ulaskom u hrvatski politički pokret, a utjecaji koje je imao su bili razni. Jedne od najvažnijih osoba u njegovom političkom životu bili su biskup dr. Josip Juraj Strossmayer iz Đakova, te kanonik dr. Franjo Rački iz Zagreba, koji su bili pristaše ideologijske orijentacije koja je uključivala okupljanje južnoslavenskih naroda Habsburške Monarhije u jedno, štiteći se tako od Beča, Budimpešte, a onda i od Rima. Spinčić je ušao u Stranku prava pod utjecajem svojeg prijatelja Matka Laginje, koji otpočetak naginje nauku dr. Ante Starčevića, a prije njegovih godina u sjemeništu blisko je surađivao, pa tako i pao pod utjecaj još jednog sjemeništara, Frana Ravnika. Taj Slovenac, rođen 1832. godine koji je djelovao i u samome Kastvu i koji je odlično poznao hrvatski jezik, te je 1869. godine postao i prvim urednikom glasila kalendara Istran, bio je i profesor Laginje i Spinčića, te ostalih nacionalnih boraca iz Kaštavščine (Polić i Strčić). Osamdesetih godina 19. stoljeća Spinčić postaje zastupnikom u Istarskome pokrajinskom Saboru sa sjedištem u Poreču, a na tome je mjestu i ostao zastupnikom sve do prestanka rada sabora, početkom Prvog svjetskog rata. Također je obnašao dužnost predsjednika saborskog kluba hrvatsko-slovenskih zastupnika (Strčić i Strčić, 103). Vjekoslav Spinčić je bio i publicist, a kao jedno od njegovih najvažnijih djela

navodimo „Crtice iz hrvatske književne kulture Istre“, koje su u vrijeme izdavanja 1926., a kasnije ostale zapamćene kao „čin dokazivanja hrvatska Istre“ (Strčić i Strčić, 113).

Tijekom svog života, kao iznimno važan javni djelatnik, zaprimio je veliku količinu pisama, što poslovnih, što privatnih, a značajno je da je sva ta pisma, posjetnice, službene dokumente, rukopise, pa čak i račune, marljivo pohranjivao i sačuvao. Ovakav slučaj svjesne i temeljite pohrane pisama i bilježaka iznimno je rijedak. Ti su nam pisani dokumenti stoga danas od iznimne važnosti jer preko njih dobivamo potpunu sliku događaja koji su se odvijali u Istri i njezinoj okolici u drugoj polovici 19. i prvoj polovici 20. stoljeća 'iz prve ruke', a pisma se mogu upotrijebiti za važna povijesna i lingvistička istraživanja koja teško može zamijeniti neka druga povijesna građa. Najznačajniji dio rukopisne ostavštine Vjekoslava Spinčića upravo su pisma. Ukupno je sačuvano oko 17.000 pisama (Beuc, 5) te ona čine većinu kolekcije poznate pod nazivom „Rukopisna ostavština Vjekoslava Spinčića“ (između 1870-ih i 1930-ih). Osobna pisma koja je primao od članova obitelji i bliskih prijatelja, kao i sva poslovna korespondencija, pružaju nam detaljan uvid u njegov svakodnevni život, kao i u društvene običaje i norme te različita politička i društvena zbivanja koja su se odvijala za vrijeme Spinčićeva života. Od osobitog su značaja ona pisma iz kojih saznajemo promjene u obrazovanju, religiji, politici, gospodarstvu te samome jeziku. Iz svih ovih razloga, kao i onih povezanih s jezičnim stanjem u Istri u to doba, jasno je zašto su nam Spinčićeva pisma od iznimne važnosti.

2. Metodologija

2.1 Rad tijekom semestra

U sklopu kolegija Povijesna sociolingvistika na Odsjeku za anglistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod mentorstvom dr. sc. Alexandra Hoyta, bavili smo se pismima Vjekoslava Spinčića iz dvaju razdoblja, prvi je bio kraj 1881. i početak 1882. godine, a drugi je bio sredina 1911. godine. Grana povijesne sociolingvistike ima za cilj “rekonstruirati povijest jezika u njegovom socio-kulturalnom kontekstu” (Conde-Silvestre i Hernandez-Campoy). To je relativno nova disciplina unutar lingvistike u kojoj tek nekolicina zrelih akademskih stručnjaka širi njenu popularnost i utjecaj (Anipa 170). Cilj je bio promatrati jezik kao entitet kroz društvenu mrežu Vjekoslava Spinčića te pokušati zamijetiti promjene koje su se zbile u jeziku kao cjelini koja se neprestano mijenja pod utjecajem društva i okoline, odnosno socijalnih varijabli, i njima se prilagođava, kao i one koje su postojale između članova društva koji su pripadali različitim društvenim skupinama. Kao značajan političar i član društva, koji je proveo većinu svog života na visokim društvenim pozicijama, Spinčić je bio u izravnom doticaju s osobama koje su posjedovale različite razine obrazovanja i pismenosti i koje su imale različite stavove o njima. Budući da su ga ti isti članovi društva, obitelj, prijatelji i poznanici, često tražili usluge, iz pisama pronalazimo niz različitih jezičnih oblika i uzoraka koji nam ukazuju na jezičnu raznolikost koja je postojala u to vrijeme, kao što nam pomažu i shvatiti jezičnu situaciju toga vremena.

Pisma iz kolekcije „Rukopisna ostavština Vjekoslava Spinčića“ kategorizirana su 1993. u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu (Beuc, 10), a kao rezultat tog zahtjevnog pothvata nastala je knjiga istog naziva u autorstvu profesora Ivana Beuca. Beuc je veliki fond arhivske građe podijelio u knjizi podijelio na dva dijela – sažetak građe i korespondenciju

(Beuc, 5). Za vrijeme izrade knjige, sva je građa digitalno obrađena i pohranjena, a korespondencija je podijeljena na: 1) obitelj, prijatelje, političke i javne djelatnike, 2) službenu korespondenciju i 3) pisma i dopise anonimnih i neidentificiranih korespondenata, a unutar svake skupine, pisma su organizirana abecedno i kronološki radi lakšeg pregleda. Beuc je izradio i topografsko kazalo s abecednim popisom imena mjesta iz kojih su pristigla pisma (Beuc, 6). Zahvaljujući profesoru Beucu koji se počeo baviti inventarizacijom pisama još 1957. godine (Beuc 30), danas je ostavština Vjekoslava Spinčića marljivo pohranjena u 132 kutije koje se čuvaju u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu (Beuc, 68).

Naš je prvi korak bio upoznavanje sa sustavom katalogizacije rukopisne ostavštine, podjelom pisama u različite kutije na temelju kronologije, odnosno godine kada su pisma napisana i poslana Spinčiću, i organizacije po datumima unutar svake godine i kutije. U knjizi „Rukopisna ostavština Vjekoslava Spinčića“, nudi se nekoliko pristupa – kategorizacija prema pošiljateljima, lokacijama i institucijama jer je velik broj pisama Spinčiću upućen upravo iz različitih službenih institucija. U sklopu kolegija izrađivali smo vlastiti zajednički inventar pisama s namjerom da ga iskoristimo u svrhu istraživanja. Na taj smo način mogli uočiti sitne nepravilnosti koje se pojavljuju u Beucovom inventaru, a koje su očekivane s obzirom na prirodu stvari. Nekima od naših pisama nedostajali su datumi, pošiljatelji ili lokacije pa je izrada našeg inventara, barem u samome početku, uključivala dozu pretpostavljanja i nagađanja. Taj smo problem razriješili naknadno kada smo u Državnom arhivu došli do samih pisama. Osim izrade vlastitog inventara, odlučili smo provesti i vlastitu digitalizaciju pisama, uz dopuštenje osoblja Državnog arhiva. Razlog tomu činjenica je da je od razdoblja posljednje digitalizacije pisama tehnologija značajno razvila i slike pisama pohranjenih u arhivu na mikrofilmu mogu se pregledavati isključivo u samome arhivu pomoću tomu namijenjenih uređaja. Snimke pisama nisu odoljele zubu vremena, a neke od njih su i nečitljive. Fotografiranjem pisama za svrhu izrade rada, razriješili smo sve

nedoumice koje smo imali prilikom izrade inventara, nadopunili smo ga i ispravili, a sa svježim fotografijama pisama, omogućeno nam je da ta ista pisma zatim i transkribiramo i zabilježimo u digitalnom formatu kako bi nam bilo lakše provesti jezičnu analizu, izbrojiti relevantne instance nama bitnim jezičnih uzoraka, kao i položiti temelje za potencijalnu buduću izradu korpusa hrvatskog jezika baziranog na jeziku pronađenom u pismima Vjekoslava Spinčića. Zaposlenici Državnog arhiva bili su iznimno susretljivi i vodili su nas kroz proces registracije i ispunjavanja dokumentacije povezane s preuzimanjem i radom na samim pismima koja je morala biti iznimno pažljiva jer se radi o veoma vrijednim povijesnim artefaktima. Tijekom samog procesa fotografiranja pisama uvidjeli smo koliko su pažljivo ona katalogizirana i pohranjena. Iznenadila nas je i sama raznolikost pisama – s nekim su pismima bile uključene i njihove omotnice, neka su sadržavala manje dodatke u obliku dopisnica i posjetnica, a značajne su razlike postojale i u formatu samih pisama, veličini i obliku papira na kojima su bila napisana ili natipkana te samom jeziku na kojemu su bila napisana. Većina je pisama na hrvatskome odnosno ilirskome jeziku, ali nemali broj njih napisan je i na talijanskom, njemačkom i slovenskom. Sam je Spinčić na nekima od pisama olovkom dodao svoje komentare i bilješke i time dodatno obogatio informacije o društvenim okolnostima svoga vremena, kao i o društvenim krugovima u kojima se kretao. U Spinčićevim pismima krije se čitavo obilje povijesnih informacija i podataka vrijednih ne samo za područje lingvistike, već i povijesnih, kulturoloških i socijalnih sfera.

2.2 Analize pisama

S obzirom na opseg inventara pisama Vjekoslava Spinčića, za potrebe ovog rada fokusirali smo se na autore čija pisma su u najvećem broju zastupljena u inventaru. Za to smo se odlučili zbog dva razloga. Prvi je bio taj da s većim brojem pisama, povećavala nam se

šansa da će više pisama biti iskoristivo u analizi, a drugi je bio taj što je učestala korespondencija između tih autora i Vjekoslava Spinčića ukazivala na njihov bliski odnos. Nakon što smo se, pregledavanjem i transkribiranjem pisama uvjerali da je druga tvrdnja istinita, odlučili smo da ćemo pokušati analizirati formulaične izraze u pismima, te na temelju njih i samih sadržaja pisama probati dokučiti u kakvom su odnosu bili sam autor pojedinog pisma i Vjekoslav Spinčić. Istraživali smo koliko su ti elementi bili fiksni, a koliko promjenjivi, u kojem dijelu su se pojavili, koliko su varirali, te koliko često se pojavljuju kod jednog autora. Početna struktura analize izgledala je ovako:

- 1) pozdravi (na početku pisama, na kraju pisama, pozdravi namijenjeni drugim ljudima)
- 2) obraćanje (dragi, mili, veleštovani i sl.)
- 3) prenošenje zdravstvenog stanja (vlastitog i tuđeg; izražavanje želje za dobrim zdravlje primatelja)
- 4) zazivanje Boga, obraćanje Bogu
- 5) započinjanje diskursa
- 6) nastavljanje diskursa
- 7) zatvaranje diskursa
- 8) oblik potpisa
- 9) oblik datuma

Nakon inicijalnog istraživanja literature, te pronalaska mnogo sličnih načina obrade pisanih dokumenata, odlučili smo se koncentrirati na nešto što Van der Wal i Rutten u svojoj knjizi *Letters as Loot* nazivaju *međusubjektivnim komunikacijskim formulama (intersubjective formulae)* – što bi bili formulaični izrazi koji određuju vrstu kontakta između autora i osobe kojoj piše (*Letters as Loot*, 83). Ti se izrazi odnose na zdravlje, pozdrave i kontakt, pa smo u skladu s time u našim analizama usredotočili na:

- pozdrave
- komuniciranje zdravstvenog stanja
- započinjanje diskursa
- nastavljanje diskursa
- završetak diskursa
- završne pozdrave

Izbacili smo promatranje obraćanja Bogu jer smo nakon inicijalnih analiza shvatili da ih nema u tolikoj mjeri da bi mogle dati neke vjerodostojne rezultate. Umjesto toga u najvećoj mjeri smo se fokusirali na izraze korištene pri obraćanju Vjekoslavu; koriste li zamjenicu Vi ili ti, koje epitete dodaju ispred ili iza imena primatelja, te ljubaznost, službenost i poštovanje iskazano u sklopu tih formulacija.

Nadalje, odlučili smo napraviti obrazac, kako bi naše analize pisama bile što vjerodostojnije, te kako bi od svakog od autora pisma na kraju našeg istraživanja mogli izvući rezultate relevantne za naš rad.

Tablica 1. *Primjer obrasca na izmišljenom primjeru pisma.*

Tekst pisma	Struktura pisma	Formule
<p><i>U Trstu, 18. 3. 1881.</i></p> <p><i>Dragi Vjekoslave!</i></p>	<p>(Oslovljavanje)</p> <p>Datum</p> <p>Pozdrav</p>	<p>- Dragi (pozdrav)</p>
<p><i>Dajem ti na znanje i da je cijela obitelj dobro, Marica je nešto bolesna, ali doktor je bio jučer pa će biti u redu.</i></p>	<p>Uvod</p>	<p>- Dajem ti na znanje i ... (započinjanje diskursa)</p> <p>- Cijela obitelj je dobro (komuniciranje zdravstvenog stanja)</p>

<i>Želim ti još reći da su Mariči dobili sina. I pravili smo vino, i Milka je jučer bila u Gorizi i dobro se zabavila.</i>	Središnji dio	- Želim ti još reći (nastavljanje diskursa)
<i>Nemam ti više ništa kazati jer sam ti sve već rekao.</i>	Završetak	- Nemam ti više ništa kazati (završetak diskursa)
<i>Tvoj</i> <i>Vinko</i>	Pozdrav Potpis	- Tvoj (pozdrav)

Nakon što smo napravili tablične prikaze svih pisama koje smo uključili u naše istraživanje, krenuli smo u detaljniju analizu formula izraza na koje smo naišli. Opet smo izradili obrazac, kako naše individualne analize ne bi previše odstupale jedna od druge.

Tablica 2. *Obrazac tablice pozdrava (početni pozdrav).*

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Autor pisma
Dragi	Pozdrav (početni)	Vinko

Tablica 3. *Obrazac tablice započinjanja diskursa.*

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Autor pisma
Dajem ti na znanje	Uvod	Vinko

Tablica 4. *Obrazac tablice komuniciranja zdravstvenog stanja.*

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Autor pisma
Dajem ti na znanje da je cijela obitelj dobro	Uvod	Vinko

Tablica 5. Obrazac tablice nastavljajanja diskursa.

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Autor pisma
Želim ti još reći	Središnji dio	Vinko

Tablica 6. Obrazac tablice završetka diskursa.

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Autor pisma
Nemam ti više ništa kazati	Završetak	Vinko

Tablica 7. Obrazac tablice završnog pozdrava.

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Autor pisma
Tvoj	Pozdrav (završni)	Vinko

Sljedeći je korak bio izrada tablica frekvencije u kojima bi upisivali određene formule izraza, ukupan broj pisama jednog autora te u koliko njih se pojavio pojedinačna formula izraza.

Tablica 8. Primjer tablice frekvencije na izmišljenom primjeru pisma.

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Želim ti još reći	Središnji dio	3*/5**
Dragi Vjekoslave!	Pozdrav (početni)	5/5

Nadalje ćemo dati na uvid rezultate na koje smo naišli. Želimo napomenuti da smo u opisu svih autora pisama zanemarili otprije poznate biografske podatke, te probali doći do zaključaka isključivo na temelju pisane ostavštine, kako bismo uspjeli dokazati da je pisana ostavština vjerodostojan povijesni dokument; da nam pisma mogu dati relevantne informacije koje pomažu u stvaranju jasnije slike odnosa između Vjekoslava Spinčića i njegovih korespondenata.

2.3 Uzorak pisama

Unatoč tome što smo se tokom semestra pri analizi susreli sa značajnim brojem pisama vrlo raznolikih autora, u ovom radu odlučili smo se analizirati pisma isključivo članova obitelji i bliskih prijatelja Vjekoslava Spinčića. Razlog tome je prvenstveno to što takva pisma najbolje odražavaju realnost jezika iz prošlosti. Pisma dalekih poznanika ili čak nepoznatih ljudi uobičajeno su u velikom stupnju formalizirana i prate određena pravila pisanja službenih pisama koja ograničavaju slobodu autora i govore nam vrlo malo o njegovoj pismenosti i odnosu s primateljem (Vjekoslavom Spinčićem). Rutten i Van der Wal navode da su oni najsličniji pisanom govoru kao pismeni dokumentu (“Ego documents”, 1). Iako je medij pismeni, obiteljska pismena komunikacija odražava odnos između autora i primatelja pisma koji je vrlo blizak, a isto dijelom vrijedi i za bliske prijatelje (Martineau, 132). Drugi važan razlog za odabir upravo kruga prijatelja i obitelji jest i činjenica da za njih pretpostavljamo da su češće, čak i redovito, komunicirali s Vjekoslavom Spinčićem putem

pisama. Stoga od takvih pisama možemo očekivati manju razinu formalnosti, veću opuštenost autora i razinu komunikacije koja ne slijedi nužno stroge odredbe formulacije pisama. Činjenica da postoji velik broj pisama tih autora, omogućava nam i da se oslonimo na samo manji uzorak kao reprezentativan, imajući na umu da su se oblici i načini pisanja iste osobe vjerojatno ponavljali u većini pisama. Upravo stoga je jedan od kriterija odabira autora za analizu bila i učestalost pisanja Vjekoslavu Spinčiću. Odabrani autori neki su od najzastupljenijih u Spinčićevoj kolekciji zbog čega ih smatramo reprezentativnim uzorkom prijatelja i članova obitelji.

3. Rezultati analiza

Iz rezultata istraživanja analiza koje smo proveli mogli smo autore obrađivanih pisama svrstati u dvije skupine: 1) oni koji se Spinčiću obraćaju sa zamjenicom *ti* i 2) oni koji se Spinčiću obraćaju sa zamjenicom *Vi*.

Tablica 9. Prikaz grupiranja osoba s obzirom na vrstu obraćanja (*ti/Vi*).

Austori koji koriste zamjenicu <i>ti</i>	Austori koji koriste zamjenicu <i>Vi</i>
Mandić, Fran	Car Emin, Viktor
Ravnik, Fran	Kalvaris, Edmund
Spinčić, Antun	Kalvaris, Vjekoslav
Spinčić, Kuzma	Spinčić, Ivan
Spinčić, Marijana	Spinčić, Jelena
Zamlić, Vinko	Spinčić, Milka
	Sever, Vilko

Za svakog autora izvukli smo poseban zaključak te na temelju pisma i formulaičnih izraza korištenih u njemu pokušali odrediti u kakvom je odnosu sa Vjekoslavom Spinčićem, što se daje saznati o njihovom životu, te stupnju pismenosti. Moramo napomenuti da smo došli do zaključka da su autori višeg stupnja obrazovanja imali tendenciju manje koristiti formulaične izraze, najvjerojatnije zbog svoje kompetencije za baratanje s jezikom.

3.1 Autori koji koriste zamjenicu *ti*

3.1.1 Mandić, Fran

Na temelju pisama koje smo obrađivali možemo zaključiti da je Fran Mandić bio blizak s Vjekoslavom Spinčićem. Ton obraćanja vidljiv u pismima je prva naznaka njihova bliskog odnosa. Oslovljava ga nadimkom *Lojzo*, te mu se obraća zamjenicama u drugom licu jednine - *ti*. Mandićev početni pozdrav Spinčiću uvijek je *Dragi*, a sva pisma završavaju s pozdravom *tvoj drmandić*; potpis, iako pomalo nečitljiv, zbog upotrebe riječi *tvoj* i istog potpisa kroz sva pisma da se naslutiti da je njihov odnos bio onaj bliskih prijatelja. Pisma Frana Mandića su neformalna i osobna, ali slijede gotovo uvijek iste obrasce razgovora - počinju s istim pozdrav, nakon čega slijedi datum (što je malo neuobičajen redoslijed, ali očito je Mandić uvijek slijedu istu shemu). Iz pisama se daje zaključiti da su često komunicirali, gotovo na dnevnoj bazi. Također, kretali su se u istim krugovima, jer se spominje nekolicina ljudi koji su njihovi zajednički prijatelji/poznanici.

3.1.2 Ravnik, Fran

Iz pisama koje je Fran Ravnik upućivao Vjekoslavu Spinčiću može se zaključiti da su bili vrlo bliski i da su često komunicirali. Ravnik Spinčiću piše kratka pisma, nadovezujući se na njihovu prethodnu korespondenciju, te mu se obraća s *ti*, što dodatno potvrđuje tezu da su njih dvojica bili u bliskim odnosima. Fran Ravnik je bio vrlo obrazovan i posjedovao je širok rječnik te se dobro služio jezikom, zbog toga nije postojala potreba za korištenjem ustaljene formule izraza. Koristio ih je isključivo u početnom i završnom pozdravu. Početni pozdrav i oslovljavanje je u svim pismima jednako – *Mili Vjekoslave!* U ostalim dijelovima pisama piše određene formulaične izraze vezane za komuniciranje zdravstvenog stanja, poput *Medjutim da si mi liepo zdrav i svako ti dobro od Boga i od ljudi*. Međutim, formulaični izrazi koje koristi Fran Ravnik nisu klasični i uobičajeni poput onih koje možemo naći u pismima neobrazovanih ljudi, kao što su članovi Spinčićeve obitelji.

3.1.3 Spinčić, Antun

Antun Spinčić u svojoj korespondenciji koristio neformalan oblik pismenog izražavanja uz malo formulaičnih izraza. Njegova pisma dokaz su bliskih odnosa s Vjekoslavom kojem se obraća na *ti* i bez uporabe istaknutih velikih slova iz poštovanja što je izvrsna indikacija da su bili vrlo bliski. Upotrebom određenih izraza poput *rado bi te viditi*, te potpisivanjem nadimkom - *Bane*. Ta bliskost se vrlo vjerojatno očitovala i po godinama. U potpisu ne koristi formulaični izraz, već samo ime. Također, iz pisama se može se pretpostaviti da Antun nije bio vrlo obrazovan, čak i u jednu ruku niti pismen.

3.1.4 Spinčić, Kuzma

Iz analiziranih pisama zaključiti se može da su Kuzma i Vjekoslav Spinčić bili u prisnim bratskim odnosima. Navedeno možemo vidjeti iz same strukture pisma i načina oslovljavanja. Kuzma se Vjekoslavu obraća na vrlo jednostavan, bratski, pomalo neformalan način te uvijek izražava zadovoljstvo znati za njegovo zdravlje. Formulaični izrazi se ponavljaju u većinipisama, određene forme se dosljednokoriste i Kuzma Spinčić se toga pridržava u svojimpismima. Prisnost među dvojicom je vidljiva iz formulaičnih izraza poput fraza pozdravljanja i uvoda *Dragi brate, Što pišeš, Drago nam znati/čuti...* kao i završnih pozdrava poput *srdačan ti pozdrav želim/o*.

3.1.5 Spinčić, Marijana

Marijana Spinčić, Vjekoslavova sestra ne daje puno biografskih informacija u pismima. Ono što se može iz njih isčitati jest da je Marijana živjela u Spinčićima sa svojom majkom i sa bratom Kuzmom. U pismima koja piše Vjekoslav, najčešće govori o životu općenito i o njihovom zdravlju. Vjerujemo da se Marijana Spinčić nije obrazovala u nekoj od škola i da ju je netko učio pisati, što se može vidjeti u jeziku korištenom u pismima, gdje ponavlja pomalo početničke greške poput mijenjanja mjesta slova, u kao na primjer *dzravi* (zdravi). Formulaični izrazi na početku i kraju pisama djeluju isto. Započinje diskurs pisma sa *Dragi brate* (riječ brate je nekad napisano velikim a nekada malim slovom). Završavanja diskursa uključuju *Z Bogom, ostajem tvoja sestra Marijana*. Osim formulaičnog izraza *Dragi brate* ni jedan drugi formalirani oblik se ne pojavljuje ni u kojem drugom pismu. Sa obzirom na činjenicu da je njihov odnos bio bratski, ne možemo analizirati njeno obraćanje Vjekoslav, sa zamjenicom *Vi*, već nam to može reći nešto više u nekom drugom istraživanju o jeziku tog vremena.

3.1.6 Zamlić, Vinko

Iz pisama Vinka Zamlića da se naslutiti da je njegov odnos s Vjekoslavom Spinčićem bio prijateljski. Tome nam svjedoči ležeran ton razgovora, te vrlo osoban i prijateljski način komunikacije između dvojice. Zamlić bez iznimke kao početni formulaični izraz koristi *dragi Vjekoslave*, što može ukazivati na to da su dvojica korespondenata imala naviku razmjenjivati pisma na redovitoj bazi. Iako se kroz određena pisma provlače ozbiljne teme, poput izbora, Zamlić zadržava opušteni komunikacijski ton, te se Vjekoslavu obraća izričito zamjenicom *ti*. Pisma obično započinju referiranjem na neke nedavne vijesti i nove informacije koje, možemo vidjeti i iz količine pisama, očito često razmjenjuju. Pozdravi pak malo variraju od pisma do pisma, te se ponekad čini da Zamlić u žurbi završava pismo s *Bog. Vinko*, a nekada ulaže više truda pa pismo završi sa izrazom poput *Srdačni pozdravi, tvoj, Vinko*.

3.1.7 Mandić, Matko

Iz analiziranih pisama vidljivo je kako su Matko Mandić i Vjekoslav Spinčić bili vrlo bliski. Navedeno se može iščitati iz uvodnih dijelova pisma, u kojem se autor često referira na prijašnja pisma s učestalim izrazom *Dragi Lojzo!* kao i završnih pozdrava u kojima redovito prenosi pozdrave drugih ljudi - *Pozdravlja Te Frane i Kundi; Pozdravljaju Te znanci* - u kojima je vidljivo da obojica imaju velik krug zajedničkih prijatelja. Također, Matko Mandić se potpisuje nadimkom (Mata), što je još jedna izvrsna indikacija tog bliskog odnosa kao i obraćanje na Ti. Iz priloženih i analiziranih pisama možemo vidjeti kako su samo uvodni i završni dijelovi formalizirani koji se redovito ponavljaju u svim pismima.

3.1.8 Laginja, Matko

Matko Laginja bio je hrvatski i istarski političar i preporoditelj. Budući da su oni i Spinčić obojica sudjelovali u zasjedanju Istarskog zemaljskog sabora i Carevinskog vijeća, često su komunicirali. U korespondenciji s Vjekoslavom Spinčićem Laginja je koristio malo formulaičnih izraza, većinom su to bili uvodni i završni pozdrav. Na početku je to pozdrav *Dragi Vjekoslave (Lojze)*, dok je na kraju pisma to *Pozdrav* i potpis, koji mogu biti i izostavljeni. Naime, Laginja je kao pravnik bio vrlo obrazovan, pa se osjećao dovoljno samouvjeren u pisanju da nije trebao koristiti formulaične izraze kao šprancu. Njegov je rječnik općenito vrlo bogat i raznolik.

Možemo zaključiti da su Laginja i Spinčić bili vrlo bliski, budući da Laginja Spinčića oslovljava s *Dragi Lojzo*, te se ponekad potpisivao, ako se uopće potpisivao, samo s osobnim imenom (*Matko*). Pisma koja je slao Spinčiću su ponekad bila kratka, ali su bila vrlo osobna i sa šturim informacijama iz kojih se može iščitati da su njih dvojica često bili u kontaktu te da je Spinčić bio upoznat s Laginjinim poslovima. Također, Laginja se Vjekoslavu Spinčiću obraćao s *Ti*, što je još jedan pokazatelj prisnog odnosa.

3.2 Autori koji koriste zamjenicu *Vi*

3.2.1 Car Emin, Viktor

Viktor Car Emin gotovo svako pismo započinjanje diskursa počinje sa *Veleučeni Gospodine* gdje možemo zaključiti da je *Veleučeni* iskazivanje poštovanja Vjekoslavu Spinčiću zbog njegove edukacije a *Gospodine* radi njegovog statusa. Viktor Car Emin u

svakom pismu upućenom Vjekoslavu Spinčiću izražava svoje poštovanje te konstantno upotrebljava Vama, Vi, Vam, Vaše. Kroz pisma se može vidjeti da su najviše formalizirani početci diskursa pisma, poput *Veleučeni Gospodine!*, te završni dijelovi diskursa sa primjerom: *Ovoliko Vam pišem, da vidite, da uz onu nepovoljnu mogu Vam priopćiti evo i ovu ugodnu vijest.* Zatvaranje diskursa također je često izraženo formulaičnim izrazom poput: *Izvolite, Veleučeni Gospodine, primiti moj srdačni pozdrav i izraz osobitog veleštovanja: Vama vrlo odani Viktor Car Emin.* Ako se radi o kratkim dopisima u kojima poziva Vjekoslava Spinčića kao zastupnika ili predstavnika na sjednicu, Viktor Car Emin, kao tajnik, mora ponoviti i uvod, središnji dio i završni dio. u pismima koja nisu dopisi nego su više osobna pisma, najčešće se ponavlja zatvaranje diskursa u kojem nastoji pokazati što veće poštovanje kao npr. *Izvolite, Veleučeni Gospodine, primiti moj srdačni pozdrav i izraz osobitog veleštovanja.* Najčešće se ponavljaju početni i završni pozdravi kao na primjer: *Veleučeni Gospodine, Vama vrlo odan, izraz osobitog veleštovanja, izraz veleštovanja, primite iskren pozdrav, s odličnim štovanjem, Izvolite, Veleučeni Gospodine, primite srdačan pozdrav.*

3.2.2 Karlvaris, Edmund

Edmund Karlvaris u svom diskursu varira pozdrave morfološki odnosno sintaktički, ali određeni elementi su fiksni: *primite, pozdrav, cjelov, srdačan* Također, njegova su pisma specifična po tome što su često kratka te se u započinjanju pisama najčešće koristio formulom primitka pisma ili slanja pisma, dok se u potpisu uvijek obraća kao *zahvalni nećak*. Iz analize pisama te uporabom velikog slova pri obraćanju sa Vi se da naslutiti da je njihov odnos bio formalnijeg tipa. Naglasak upravo takve formalnosti vidljiv je i iz početnih pozdrava *premili ujače* iz koje se da isčitati svojevrsna distanciranost u odnosu na ujaka, za razliku od drugih autora pisama. Štoviše, on rijetko iznosi detalje svog osobnog života iako se ponekad dotiče

obiteljskih tema, te ne traži nikakve velike usluge. Edmund ne koristi mnogo formulaičnih izraza osim na početku i na kraju diskursa, ali kada ih koristi to su uvijek vrlo slični izrazi koji su očito nešto što je naučio kao takvo i nikad nije previše "eksperimentirao" s drugačijim izrazima. Koristi određene riječi (uz varijacije) u završnom pozdravu : *srdačni pozdravi, primite pozdrava*. U pisanju datuma je također nekonzistentan te ih ne uvrštava u sva pisma.

3.2.3 *Karlvaris, Vjekoslav*

Vjekoslav Karlvaris varira svoje završne pozdrave morfološki odnosno sintaktički, ali postoje neki fiksni elementi koje je bitno istaknuti: *toplo, vruće, pozdravlja*.

Iz analize je vidljiva razlika u samom pisanju kada Vjekoslav Karlvaris traži Spinčića velike usluge koje su određene političke naravi onda koristi vrlo formalan način pozdravljanja i potpisivanja (*uvijek Vam odani nećak*) ali inače koristi samo *Vaš nećak* . Stoga možemo napraviti općeniti zaključak da njegov stil pisanja nije pretjerano formalan, iako se Spinčiću uvijek obraća s *Vi* (pisano velikim slovom), osim kada je u pitanju nekakva usluga koju traži od njega, kada se taj stil znatno mijenja te su takva pisma neupitno formalnija od ostalih. Također, uz datum gotovo uvijek navodi i lokaciju slanja pisma. Što se obavijesti o primanju pisama tiče, ne koristi takav tip obraćanja često, ali kad god koristi izvještaj o primanju ili slanju pisama, uvijek time započinje diskurs. Za kraj je bitno istaknuti da Vjekoslav Karlvaris ne koristi često formulaične izraze u pisanju, a ako ih i koristi onda je to isključivo na samom početku ili kraju korespondencije. Zdravstveno stanje uvijek komunicira pri samom kraju pisma ili u pozdravu ili tijekom završavanja diskursa.

3.2.4 *Spinčić, Ivan*

Ivan je prema Vjekoslavu Spinčiću imao odnos pun poštovanja te ne baš blizak, ili barem ta doza poštovanja prikriva potencijalnu bliskost. Naime, Ivan se Vjekoslavu obraćao s *Vnogostovani*, poput nekih daljnjih poznanika. Također, Ivan je u pismima koristio oblik iz poštovanja *Vi*, pisan velikim početnim slovom. Koristio je malo formulaičnih izraza, najviše kao početni i završni pozdrav te kako bi Vjekoslav Spinčiću poželio dobro zdravlje. To pokazuje da je bio školovan, ali možda i to da se slabo koristio hrvatskim jezikom. Naime, njegov jezik je bio nestandardiziran. Umjesto *Vam* pisao je *Van*, nije odvajao glagol od povratne zamjenice (*uffanse*), te je umjesto znakova *č*, *ć* i *š* u pismima koristio *ch*, odnosno poduplani samoglasnik *s*. Nekorištenje ovih dijakritičkih znakova moglo je biti posljedica obrazovanja na nekom drugom jeziku, u ovom slučaju najvjerojatnije talijanskom. Osim tih, u pismima postoje i druge indikacije da je Ivan Spinčić naučio pisati na stranom jeziku, kao što je već spomenuto duplanje određenih slova, na primjer u riječima *uffanse*, *Vasseg*, *nasse*. Završni argument je to što je Ivan Spinčić napisao ime mjeseca u datumu na talijanskom jeziku (*Agosto*). Osim talijanskog, u pismima ima i utjecaja njemačkog jezika, poput umlauta. Međutim, umlaut nije korišten u hrvatskim riječima, pa je vjerojatno samo pokazatelj da se Ivan služio i njemačkim jezikom. Također je zanimljivo da se Ivan Spinčić u pismima potpisuje sa *Spincich*, što je i završni argument da je naučio pisati na nekom stranom jeziku, a tek kasnije počeo pisati na materinjem, hrvatskom jeziku.

3.2.5 *Spinčić, Jelena*

Bliski odnos Jelena Spinčić i Vjekoslava Spinčića može se isčitati iz više stvari. Prva je ta što pisma uvijek započinju pozdravom *Dragi striče!* ili *Predragi striče!*, što je slučaj u

sva tri pisma. Također, Jelena uvijek komunicira zdravstveno stanje, ne samo svoje već i drugih članova obitelji, za koje bi Vjekoslav mogao biti zainteresiran; isto tako uvijek pita i za zdravstveno stanje samog Vjekoslava. Njihov odnos unutar obitelj (stric-nećakinja) vidljiv je i iz njenog pozdrava kojeg gotovo uvijek završava sa formulaičnim izrazom *jesam Vaša netjakinja* (2/3), a često uz dodatak informacija što će se zbiti sa njome i njenim najbližima u skoro vrijeme: *Vilko kani sutra za maj- čin imendan u Ljubljanu moguće dopeljati će sestru Ljubicu škojom će nam proći ljepše vrijeme.*, koje uključuje u završetak diskursa. Ono što je zanimljivo jest da se Vjekoslavu obraća sa *Vi*, što bi u današnje vrijeme za nekoga s kime smo u krvnome srodstvu bilo pretjerano, no to bi mogla biti samo naznaka poštovanja kojeg ima prema Vjekoslavu.

3.2.6 Spinčić, Milka

Iz pisama Milke Spinčić možemo zaključiti da su ona i Vjekoslav Spinčić imali obiteljski, blizak odnos, iako je ona prema njemu gajila poštovanje što je vidljivo iz načina obraćanja s zamjenicom *Vi*, te oslovljavajući ga *Striče*. Iz ove riječi *Striče*, dakako da možemo vidjeti da je ona bila njegova nećakinja. Slijedi standardnu formu pisma, očito ju je netko učio, osposobljena je za pismenu komunikaciju: započinjanje diskursa referencom na njegovo prošlo pismo, izražavanje dobrih želja na početku diskursa, u sredini novosti iz društvenog kruga, prijenos pozdrava drugih prije vlastitog (pristojno), uljudan zadnji pozdrav, pun poštovanja. Oba analizirana pisma počinju formulaičnim izrazom *Dragi*, a završava potpisom *Vaša*.

3.2.7 Sever, Vilko

Pismo je obiteljsko, osjeća se određena familijarnosti, unatoč formalnom obraćanju s *Vi*, pismo je i dalje dosta neformalno. Budući da je Vjekoslav Spinčić bio Jelenin stric, a iz pisama saznajemo da je Vilko bio njen muž, zamjenica *Vi* je vjerojatno korištena kao znak poštovanja, ali možda i Spinčićeve visoke pozicije u društvu. Poštovanje je očito, iako je pismo sadržajem samo obiteljski razgovor i pričanje o nedavnim događanjima (opet zdravlje prevladava kao tema). Neobično je što su i Jelka i Vilko potpisani, iako je pismo očito pisao samo Vilko (Jelka se u cijelom pismu spominje u trećem licu, do potpisa). Pismo standardno slijedi propisani redosljed dijelova - kreće s referencom na zadnju komunikaciju, slijedi opis zdravstvenog stanja i nedavnih događanja, za kraju poželi dobro zdravlje i stricu, pristojan i formalan pozdrav i potpis oboje (samo imenom, znak obiteljske veze). Razlika je očita između *drugi striče* i *Vi* naspram potpisa: *Jelka* i *Vilko* - vidi se da oni prema njemu imaju određeno poštovanje, ali kad sebe predstavljaju u potpisu onda su samo imena - dakle ne očekuju isti odnos od Spinčića kakav oni imaju prema njemu.

3.3 Frekvencije korištenja formulaičnih izraza

U ovom poglavlju napravili smo tablice koje izražavaju frekvencije pojave formulaičnih izraza kod pojedinih autora spomenutih u prethodnom poglavlju. Tablice frekvencije klasificiraju broj određenih formulaičnih izraza kod pojedinog autora te nam pomažu donijeti zaključke o pismenosti, razini formalnosti i odnosu autora s Vjekoslavom Spinčićem.

3.3.1 Mandić, Fran

Tablica 10. *Tablica frekvencije za analizirana pisma:*

1. K 066 1881-123¹

2. K 067 1882-043

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Dragi	Pozdrav (početni)	2/2
Danas primih	Započinjanje diskursa (uvod)	1/2
Jučer sam ti pisao	Započinjanje diskursa (uvod)	1/2
javit ću ti	Završetak diskursa (završetak)	1/2
Te pozdravlja	Pozdrav (završni)	1/2
Budi zdrav	Pozdrav (završni)	1/2
tvoj	Pozdrav (završni)	2/2

3.3.2 Ravnik, Fran

Tablica 11. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K 066 1881-030

2. K 066 1881-074

3. K 066 1881-146

4. K 067 1882-111

5. K 067 1882-196

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Mili	Pozdrav (početni)	5/5
Oprosti, da ti nisam odgovorio	započinjenja diskursa	1/5
Da si mi zdrav	Komuniciranje zdravlja (Središnji dio)	1/5
Medjutim da si mi liepo zdrav...	komuniciranje zdravlja (završetak)	1/5
svako ti dobro od Boga i od ljudi	(završetak)	1/5
Tvoj	pozdrav (završni)	5/5
Na zdar	Pozdrav (završni)	1/5

¹ Navedena oznaka predstavlja klasifikaciju pisma prema sljedećem uzorku: K066 (broj kutije u Hrvatskom državnom arhivu) 1881 (godina nastanka) 123 (broj pisma u navedenoj kutiji).

Pozdravi mi...	Završetak	1/5
----------------	-----------	-----

3.3.3 Spinčić, Antun

Tablica 12. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K 066 1881-093
2. K 067 1882-022

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Lojzo	Pozdrav (Početni)	1/2
Lujšo	Pozdrav (Početni)	1/2
Bog	Pozdrav (Završni)	1/2
Bane	Pozdrav (Završni)	2/2
Možebiti ćemo se vidjeti?	Završni dio	1/2
Rado bi te viditi	Završni dio	1/2

3.3.4 Spinčić, Kuzma

Tablica 13. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K 099 1911-378
2. K 099 1911-052
3. K 099 1911-125
4. K 099 1911-227
5. K 099 1911-365
6. K 066 1881-042
7. K 066 1881-055
8. K 066 1881-081

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Što pišeš da ti je..	Središnji dio	4/8
Dragi brate!	Pozdrav (početni)	5/8
Mili mi brate!	Pozdrav (početni)	3/8
Drago nam znati/čuti..	Uvod	4/8
Primio tvoje pismo..	Uvod	4/8
Srdačan ti želim pozdrav	Završetak diskursa	6/8

Tvoj brat	Pozdrav (završni)	6/8
-----------	-------------------	-----

3.3.5 Spinčić, Marijana

Tablica 14. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K 067 1882-040
2. K 067 1882-155

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Dragi brate	Pozdrav početni	2/2
Jati davam na znanje	Uvod	1/2
z Bogom ostajem	Završni dio	1/2
Jate serdačno pozdravljan	Završni dio	1/2
Tvoja sestra	Završni dio	1/2
Veleučinjenomu Gospodinu	Pozdrav (Početni)	1/2

3.3.6 Zamlić, Vinko

Tablica 15. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K 066 1881-036
2. K 066 1881-038
3. K 067 1882-036
4. K 067 1882-067
5. K067 1882-170

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Dragi	Pozdrav (početni)	5/5
#Došno# ² sam da si doma	Započinjanje diskursa (uvod)	1/5
Premislil se	Započinjanje diskursa (uvod)	1/5
Iz priloženog vidim da si doma	Započinjanje diskursa (uvod)	1/5
Dobio sam poziv	Započinjanje diskursa (uvod)	1/5

² Navedene oznake označavaju da je na tom dijelu pismo nedovoljno čitljivo te da autor transkripcije nije točno siguran o kojem je izrazu riječ.

Do sada nemam još vjesti	Započinjanje diskursa (uvod)	1/5
Možda si doznao	Nastavljanje diskursa (središnji dio)	1/5
A ti do kada ćeš ostati?	Završetak diskursa (završetak)	1/5
Želim sretne blagdane i do vidjenja	Pozdrav (završni)	1/5
Pozdravljam	Pozdrav (završni)	1/5
Živio!	Pozdrav (završni)	1/5
Srdačni pozdravi	Pozdrav (završni)	1/5
Bog	Pozdrav (završni)	2/5
tvoj/Tvoj	Pozdrav (završni)	4/5

3.3.7 Laginja, Matko

Tablica 16. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

- **K 067 1882-176**
- **K 067 1882-096**
- **K 099 1911-053**
- **K 099 1911-097**

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Dragi Lojzo!	Pozdrav (početni)	1/4
Dragi Vjekoslave!	Pozdrav (početni)	3/4
Pozdrav	Pozdrav (završni)	3/4
S Bogom	Pozdrav (završni)	1/4
Matko	Potpis	2/4
M Laginja	Potpis	1/4

3.3.8 Mandić, Matko

Tablica 17. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

- **K 066 1881-119**

- K 066 1881-122
- K 066 1881-131

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Dragi Lojzo!	Pozdrav (početni)	2/3
Dragi Lojze!	Pozdrav (početni)	1/3
Po Tvojoj želji eto Ti odmah odgovaram	Uvod	1/3
Tvoj	Pozdrav (završni)	1/3
Pozdravlja(ju) Te	Pozdrav (završni)	3/3
Srdačno Te pozdravlja	Pozdrav (završni)	1/3
Ljubeći te/Od ljubećeg te	Pozdrav (završni)	2/3

3.3.8 Car Emin, Viktor

Tablica 18. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K 099 1911-027
2. K 099 1911-042
3. K 099 1911-087
4. K 099 1911-129
5. K 099 1911-172
6. K 099 1911-379

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Veleučeni Gospodine	Pozdrav (Početni)	6/6
Vama vrlo odan	Pozdrav (Završni)	2/6
Izraz osobitog veleštovanja	Završni diskurs	3/6
Izraz veleštovanja	Završni diskurs	1/6
Primite iskren pozdrav	Pozdrav (Završni)	3/6
S odličnim štovanjem	Pozdrav (Završni)	2/6
Izvolite, Veleučeni Gospodine	Završni diskurs	4/6
Primite srdačan pozdrav	Pozdrav(Završni)	1/6

*Čast je potpisanom priopćiti Vam	Započinjanje diskursa u dopisima	2/6
-----------------------------------	----------------------------------	-----

3.3.9 Karlavaris, Edmund

Tablica 18. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K 099 1911 020
2. K 099 1911 188
3. K 099 1911 353
4. K 099 1911 004

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencije
Mili ujače!	Pozdrav (Početni)	2/4
Hvala Bogu	Središnji dio	1/4
Premili ujače	Pozdrav (Početni)	3/4
Uz srdačan pozdrav	Pozdrav (Završni)	2/4
Vaš zahvalni nečak	Pozdrav (Završni)	1/4

3.3.10 Karlavaris, Vjekoslav

Tablica 19. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K 099 1911-067
2. K 099 1911-108
3. K 099 1911-128
4. K 099 1911-255
5. K 099 1911-256
6. K 099 1911-264
7. K 099 1911-309

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Mili ujače	Pozdrav (Početni)	7/7
Na Vašu dragu kartu	Uvod	1/7
Srdačne hvale	Uvod	1/7
Želim Vam i ovom zgodom	Završni dio	2/7
Krepko zdravlje uz tople pozdrave	Završni dio	1/7
Vašu darežljivost unapred srdačno hvale	Pozdrav (Završni)	1/7

Zdrav jesam što i Vama želim	Završni dio	1/7
Najsrdajnije hvalim	Uvod	1/7
Vruće Vas pozdravljam	Pozdrav (Završni)	1/7
Što i Vama želi	Pozdrav (Završni)	1/7
Vaš ljubezni odgovor	Uvod	1/7
Od sveg srca najtoplije zahvaljujem	Završni dio	1/7
Srdačno Vam zahvaljujem	Završni dio	1/7
Vaš nećak	Potpis	1/7
Vaš nećak Spinčić	Potpis	1/7
Odani nećak Vjekoslav	Potpis	1/7
Nećak Vjekoslav	Potpis	1/7
Vjekoslav	Potpis	1/7
Vaš uvijek Vam zahvalni nećak	Potpis	1/7
Uvijek Vam odani nećak	Potpis	1/7
Preporučujem se i ovime Vašoj dobroti	Završni dio	1/7
Toplo pozdravlja	Završni dio	1/7
Iskazam darežljivost	Uvod	1/7

3.3.11 Spinčić, Ivan

Tablica 20. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K 066 1881-040
2. K 066 1881-88

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Predragi	Pozdrav (početni)	1/2
Želim Vam nabolje zdravlje i pozdravljam Marianu.	Završetak	1/2
Vaš kum i prijatelj	Pozdrav (završni)	2/2
Vnogostovani	Pozdrav (početni)	1/2
na slavu Bozju	Pozdrav (završni)	1/2

3.3.12 Spinčić, Jelena

Tablica 21. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K 099-1911-069 (a)

2. K 099-1911-134

3. K 099-1911-330

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Predragi striče	Pozdrav (Početni)	3/3
ako Bog da	Središnji dio	1/3
Lijepo Vas molim	Završni dio	1/3
Šrdačno budite pozdravljeni	Pozdrav (Završni)	1/3
Ljubeće Vas netjakinje	Pozdrav (Završni)	1/3
ufam da neće biti zla	Središnji dio	1/3
srdačno pozdravljajuć Vas	Pozdrav (Završni)	1/3
Zahvalne netjakinje	Pozdrav (Završni)	1/3
Najtoplija Vam hva-la	Uvod	1/3
ali nije zla	Središnji dio	1/3
Vaša netjakinja	Završni dio	2/3

3.3.13 Spinčić, Milka

Tablica 22. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K100 1911-468

2. K100 1911-542

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Dragi	Pozdrav (početni)	2/2
Primila sam Vaše pismo/ Jučer sam primila Vaše pismo	Započinjanje diskursa (uvod)	2/2
Hvala Bogu da vam je bolje	Komuniciranje zdravstvenog stanja (uvod)	1/2
Zasadaneman išta nova	Završetak diskursa (završetak)	1/2
Viškanićevi Vas pozdravljaju/Viškanićevi Vas pozdravljaju i teta Mariana i svinjih	Pozdrav (završni)	2/2
i stotakoI ja Vaša netjakinja	Pozdrav (završni)	1/2
Srdačno Vas pozdravljamja Vaša	Pozdrav (završni)	1/2

3.3.14 Sever, Vilko

Tablica 23. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K 099 1911-069 (b)

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Dragi	Pozdrav (početni)	1/1
Nakon dugog vremena se javljam	Započinjanje diskursa (uvod)	1/1
Jelka je sada skoro posve zdrava	Komuniciranje zdravstvenog stanja (središnji dio)	1/1
Zdravi smo svi kao i u Spinčićima ufam da ste i Vi	Komuniciranje zdravstvenog stanja (završetak)	1/1
Srdačno Vas pozdravljaju Vaši	Pozdrav (završni)	1/1

3.3.15 Spinčić, Matko

Tablica 24. Tablica frekvencije za analizirana pisma:

1. K 066 1881-064

Oblik	Dio teksta u kojem se pojavljuje	Frekvencija
Dragi	Pozdrav (početni)	1/1
Ja ti davan na znanje	Započinjanje diskursa (uvod)	1/1
(Ja ti davan na znanje) dasan zdrava	Komuniciranje zdravstvenog stanja (uvod)	1/1
želim dabiteu zdravlju nasla tvoja #kerstinica# sada i mnoga l#a#eta	Komuniciranje zdravstvenog stanja (uvod)	1/1
#E#rnostić vas lepo pozdravlja	Pozdrav (središnji dio)	1/1
Jate lepo pozdravljan	Pozdrav (završni)	1/1
i ja Nikoletalepo pozdravljan	Pozdrav (završni)	1/1
i želim da bi njimdošao	Pozdrav/komuniciranje	1/1

nazdravlje sv. al#u#izio mnogo immogoletah	zdravstvenog stanja (završni)	
---	----------------------------------	--

4. Zaključak

Analizom pisama autore smo podijelili u dvije skupine. Prvu skupinu čine autori koji su se Vjekoslavu Spinčiću obraćali u drugom licu jednine, dok drugu skupinu čine oni koji su mu se obraćali u drugom licom množine. O svakom autoru zaključili smo na temelju predložaka i formulaičnih izraza u kakvom je odnosu bio s Vjekoslavom Spinčićem te kako mu se obraćao. Došli smo do zanimljivih zaključaka da su neki članovi Spinčićeve uže obitelji ipak pripadali u drugu skupinu, što je vjerojatno odraz njihova poštovanja prema Vjekoslavu Spinčiću, ali govori i o njegovom visokom društvenom statusu. Kako smo i očekivali, autori pisama s kojima je najviše komunicirao bili su njegovi najbliži suradnici i prijatelji, s kojima je komunicirao na dvenoj bazi (ili nešto rjeđe). Pisma su obično tematike koja se odnosi na zdravstveno stanje i nedavna događanja u društvenog i geografskoj okolini. Većina pisama slijedi određene formulaične izraze koji olakšavaju komunikaciju pismima.

Kako smo i pretpostavili, sama pisma su bila dostatna za utvrđivanje odnosa između autora i primatelja. Odgovarala su realnom stanju stvari koje znamo iz povijesnih i ostalih izvora. To potvrđuje da osobna pisma iz prošlosti mogu biti relevantan povijesni izvor i značajan izvor podataka o društveno-političkoj realnosti tog doba.

5. POPIS LITERATURE

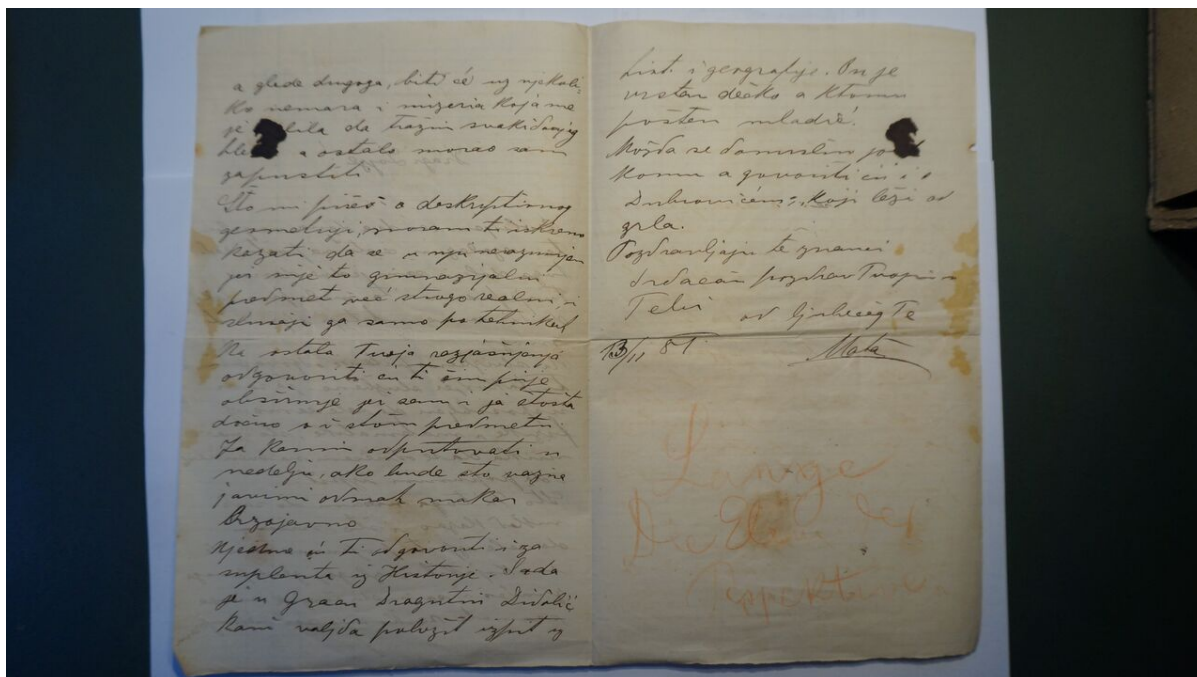
1. Anipa, K. "The use of literary sources in historical sociolinguistic research." *Hanbook of historical sociolinguistics*. Ed. Conde-Silvestre, J. Camilo i Juan M. Hernandez Campoy. UK: Blackwell Publishing, 2012: 170-190.
2. Beuc, Ivan. *Rukopisna ostavština Vjekoslava Spinčića*. Hrvatski državni arhiv, 1993.
3. Cetnarowicz, Antoni. *Narodni preporod u Istri (1860-1907)*. Zagreb: Srednja Europa, 2014.
4. Conde-Silvestre, J. Camilo i Juan M. Hernandez Campoy. "Introduction." *Hanbook of historical sociolinguistics*. Ed. Conde-Silvestre, J. Camilo i Juan M. Hernandez Campoy. UK: Blackwell Publishing, 2012.
5. Hoyt, Alexander Douglas. „A Historical-Sociolinguistic Analysis of the Written Correspondence of Vjekoslav Spinčić.” Doktorska dizertacija. Sveučilište u Zagrebu, 2012. Print.
6. Jurkić, Mirko. „Borba Istrana u Zagrebu za očuvanje hrvatskog identiteta u Istri 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća.” *KROATOLOGIJA* 2.1 (2011): 59–78.
7. Manin, Marino i Nevio Šetić. „Prilike u Istri uoči i tijekom objavljivanja Naše Sloge.” *ČSP* 3 (2007): 705-730.
8. Martineau, France. "Written documents: What they tell us about linguistic usage." *Touching the past*. Ed. Rutten i Wan der Val. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2013: 129-148.
9. Polić, Maja i Petar Strčić. *Kalendar Istran 1869. i 1870. godine*. Državni arhiv u Pazinu, 2015.
10. Rutten, Gijsbert i Marijke J. van der Wal. "Ego documents in a historical-sociolinguistic perspective." *Touching the past*. Ed. Rutten i Wan der Val. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2013: 1-18.
11. Rutten, Gijsbert i Marijke J. van der Wal. *Letters as Loot: A sociolinguistic approach to seventeenth- and eighteenth-century Dutch*. Amestrdam/Philadelphia: John Benjamins, 2014.
12. Spinčić, Vjekoslav. *Kolekcija pisama*. Hrvatski državni arhiv.
13. Strčić, Petar. „Liburnijska Istra u hrvatskome nacionalnom pokretu u XIX. i XX. stoljeću s posebnim osvrtom na Volosko.” *Časopis za povijest Zapadne Hrvatske* 2-3

(Siječanj 2008): 73-94.

14. Šantić, Neven. „Politički aspekti društvenog razvoja Istre.” *Revija za sociologiju* XXXI. 3-4 (2000): 153-163 .
15. Šidak, Jaroslav, Mirjana Gross, Igor Karaman i Dragovan Šepić. *Povijest hrvatskog naroda 1860 – 1914*. Zagreb: Školska knjiga, 1968.
16. Strčić Mirjana, Strčić Petar. *Hrvatski istarski trolist (Laginja, Mandić, Spinčić)*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka, 1996.

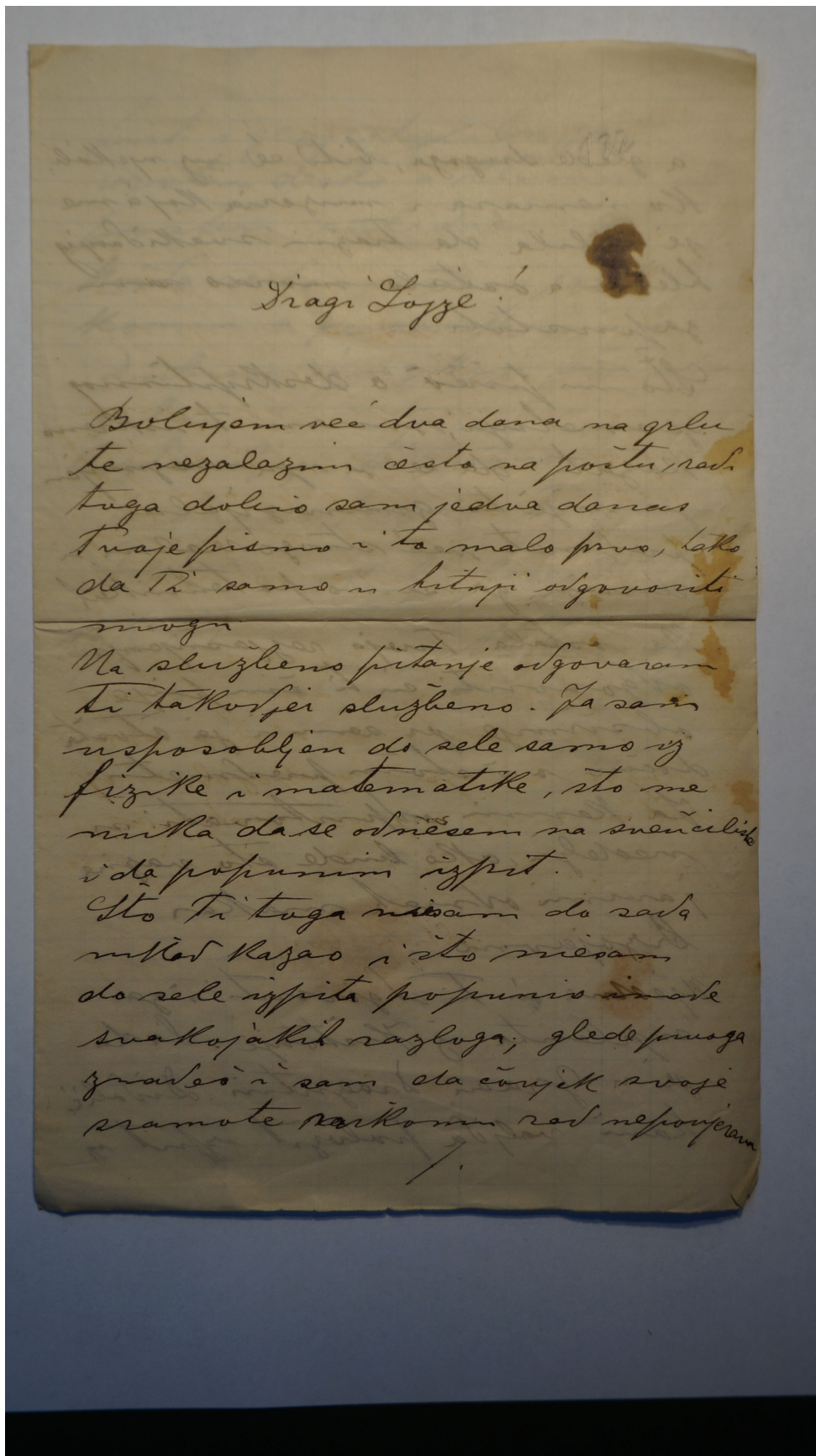
6. DODATAK - FOTOGRAFIJE PISAMA³

Slika 1. K066 1881-122-1



³ Napomena: u ovom dijelu nisu izložene sve fotografije pisama s kojima smo radili zbog nedostupnosti fotografija, ali odražavaju uzorak s kojim smo se služili u ovom radu.

Slika 2. K066 1881-122-2



Slika 3. K066 1881-123-1

Dragi Lejro!

Trst 10/11/84

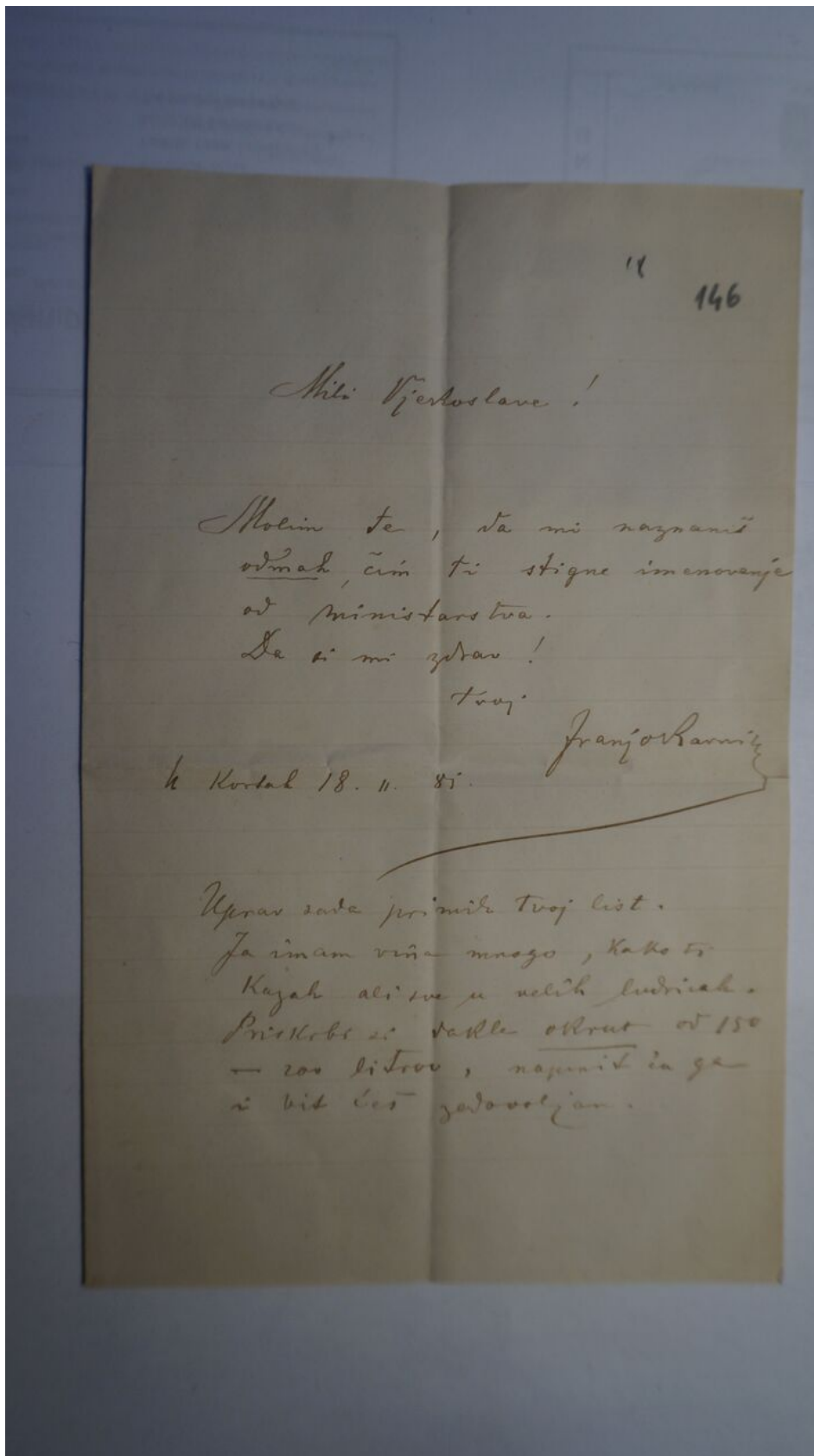
Danas primih od brata Matusa tajnu vest, da si ma-
 telegrafirao, nek neodputuje u Prag kako je bio
 namislao. Vec' je kakav mesec dan stot gospodin
 Karonik Stih, ja ljudi medju nama receno / ili
 koga rekne Stih sam, opravdano, nebi li e mate
 na kakav nacin u Chopan došao, Stih ho kak
 Klavica te ovaj rec' ho da mu dobre uade, tebe
 su ushio toga kako cujem unamuniter ka ad
 Zavisika Stihkog u Koparskemu Koloskem skunaju
 predlozili, a Stih mi kaže da imade uade do oha
 teta ka sada kao suplementa na ispranijeno mesto metu
 Stih nacin u Stih ino uetirad, a s' ravnatefain

Slika 3. K066 1881-123-2

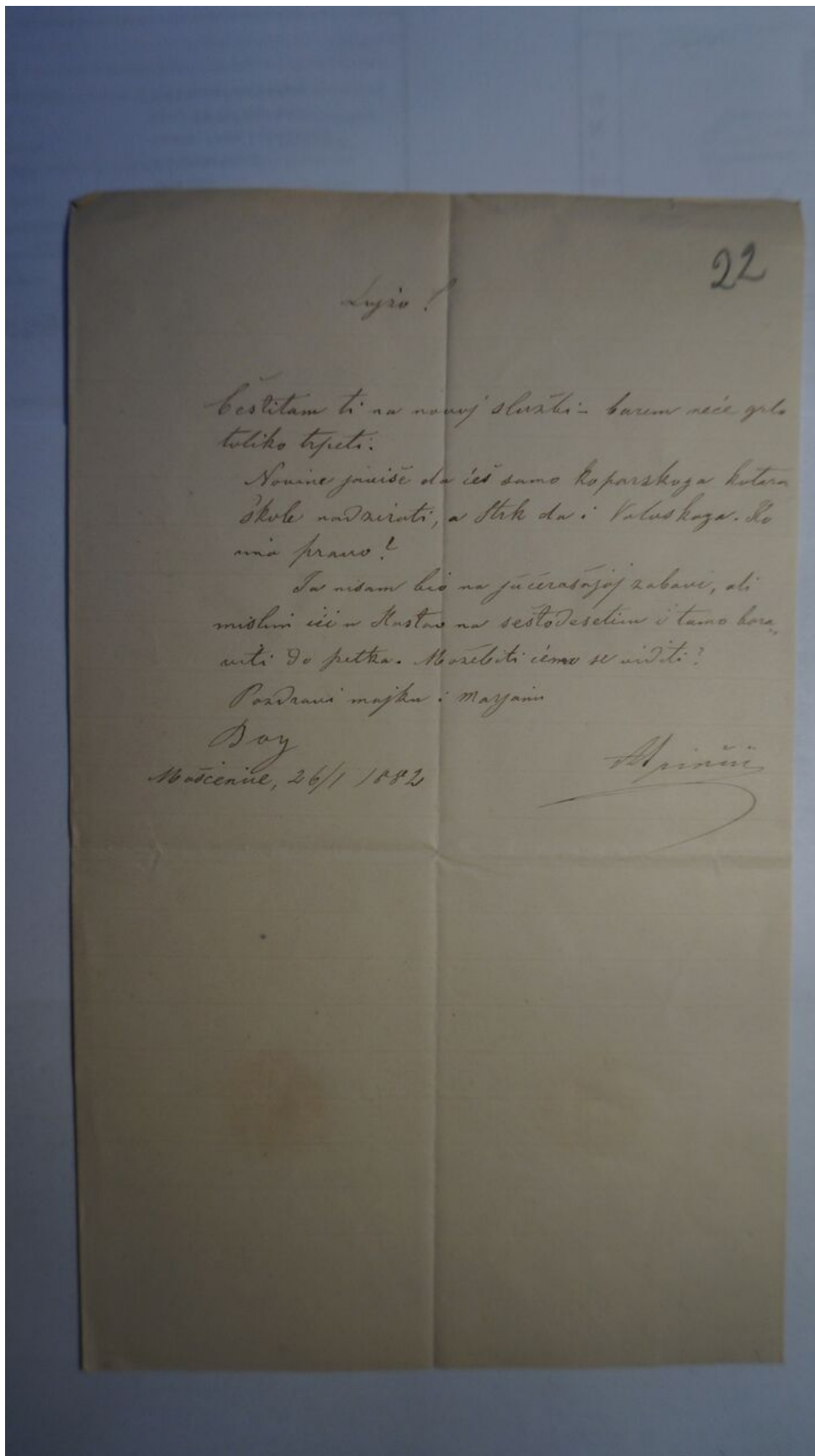
na kakov način u Šopar datao. Stak bio kod
Kladiva te ovaj rec' li da o mu dobre nade, tebe
su uslied toga kako čujem unanimitet ka nad,
černika škollog u Koprastkarni. Tolavskom etnu i ju
prevelo šili, a Stak mi kaže da imade nade da čita,
teta ka sada kao supleanta na ispratijeno mesto metu.
Stak ročuna i Kladic' nije protivu, a s' ravnatefain
Revelantou sam prijatelj, apravit ču ja šujim.
Sakle s' jedne strane ti sudacno pštitati na tuojem
naglavu napredku, a s druge prijatefski te molim
da i ti nastojis u Kolitko ti moguće kod Kladic'a
i Revelanta apravit da Mate u Šopar dojde; milo
mi ga je kod kućeridit gde' već' toliko vremena
dauquili; odgovori mi štogal, a ja ču sasna šitit
napram tvojim.
Drit' danak bio sam imenovan Regiments-ärzt-am.
Te popranga tuoj.

Šranki

Slika 4. K066 1881-146



Slika 5. K067 1882-022



Luzio!

22

Čestitam ti na novij sluzbi - barim neće gde
toliko tpeći.

Nouine janiše da će samo koparskoga kotara
škole nadzirati, a stak da i Valuskoga. Ko
ma pravo!

Ta nisam bio na jučeraboj zabavi, ali
mislim ići u Kostar na sedesetinu i tamo bora
viti do petka. Morebiti čemo se viditi?

Pozdravi majku i Marjan

Boj
Bošćane, 26/11 1882

Aljbin

Slika 6. K067 1882-036

20 36

Dragi Vjekoslavice!

Dj. privilegijevog vidim da si domna. Zao mi
da se nisam videli, nego bit ce i to ako krajem
- kad kom - larem se nadam. Ja ovih dana mnogo
nem miel - a četvrtak in slujbama u Valarbo. Mož
bi se taj dan mogli opje ustati ili larem poprimiti
jelim ako moguće goje go. ili cis moje nam
u brig.

Svrhima puzevam

tvoj
Vjekoslav
m

Vep. 20/2/002

Slika 7. K067 1882-040

40

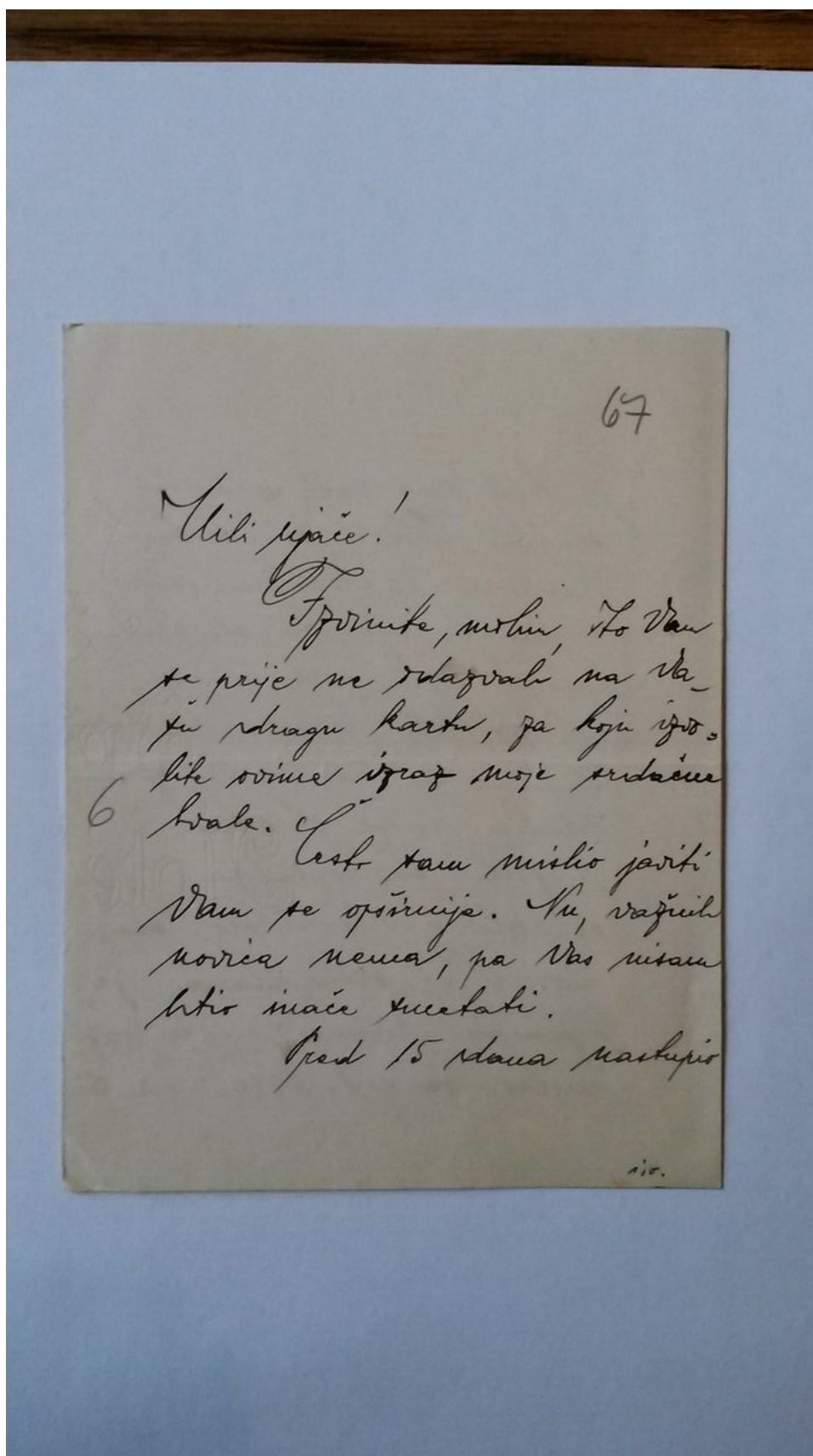
Spinčić
Zelva na 1. marca 1882

Draži Brate

Čuo odgovor, na tvoje pismo
Zati davam na uvarje da
ima stvarni. Inam je vnoro
drago da si i ti stvar kako
nam iznanivao. A Kijicic
je na tove vakukume. A ko
mislino ovarne doma bit
netka mi stave Gopa berkoen
cenera sa svoj baguljić.
Zato te vrtacno postavlja majka
izjednim si a kuce.

Postaviti sveh tak inam je
jako drago da si sijomi. A Bogom
sela jim tvoja setoa Marijan Spinčić

Slika 8. K099 1911-067-1



67

Mili prijaci!

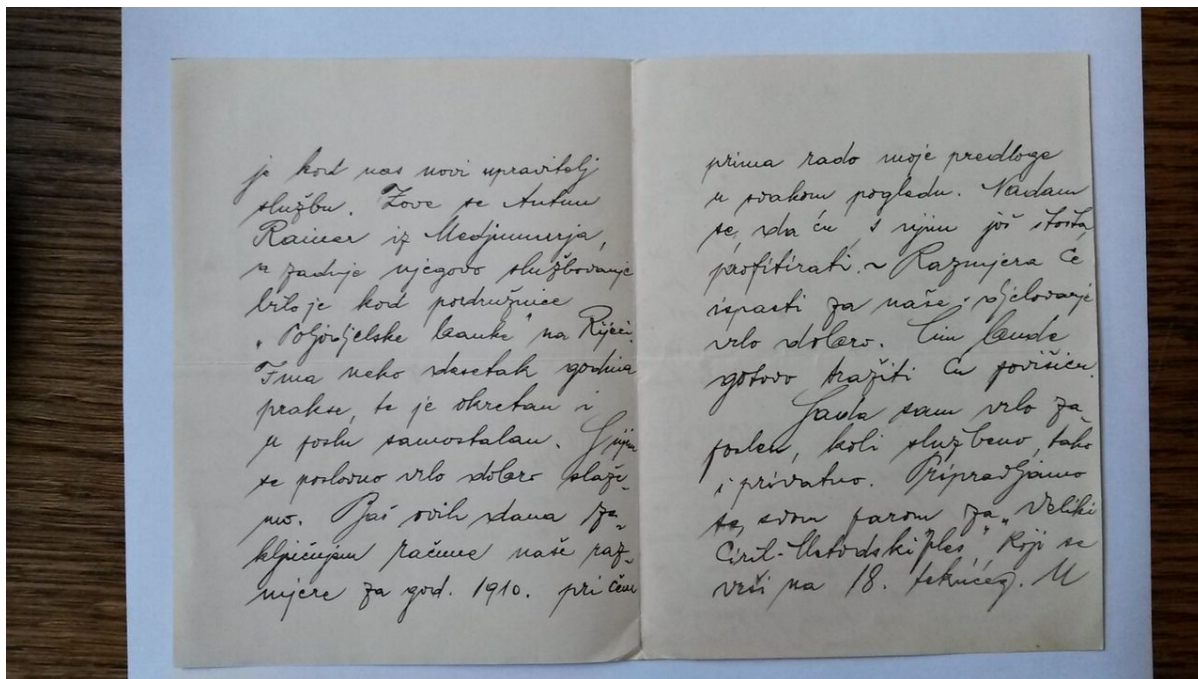
Spominete, molim, hoću li vam se prije ne odgovoriti na vašu dragu kartu, pa koji ipak... like ovime izraz moje srdačne...
6 hvale.

Čest sam mislio jediti vam se opširije. Ali, važnih novica nema, pa vas nisam htio inače smetati.

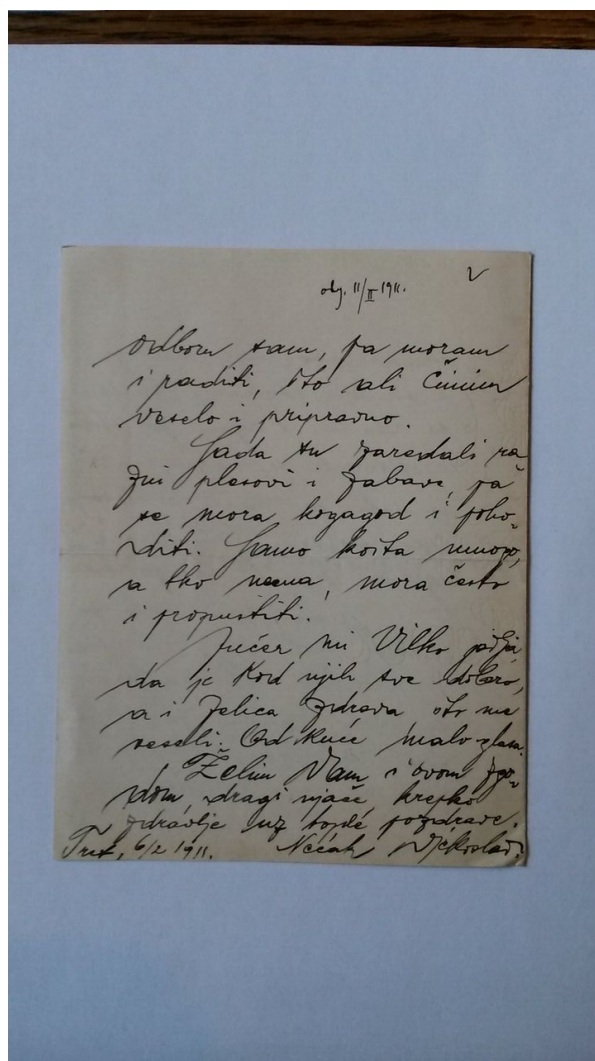
Pred 15 dana nastupio

nie.

Slika 9. K099 1911-067-2



Slika 10. K099 1911-067-3



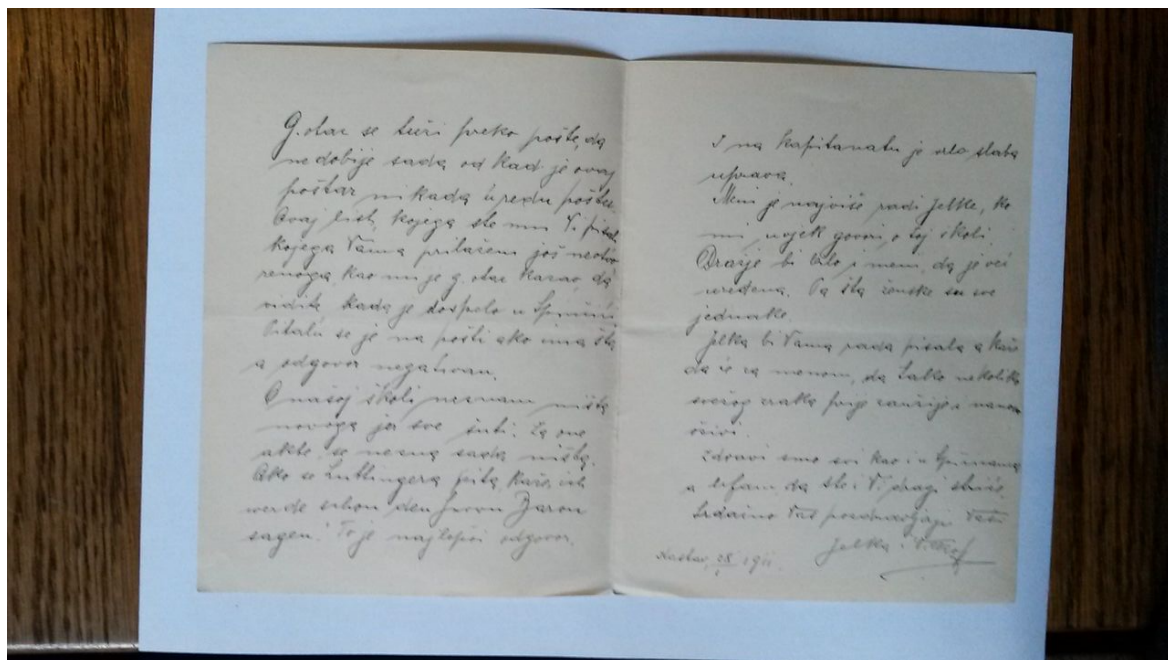
Slika 11. K099 1911-069-1

69/e

Dragi brate!

Nakon dugog vremena se
jačijam opet ja.
Jelka je sada skoro potpuno zdrava.
Hvala Bogu, da je ovakve još neznam
kakvo bi mi bilo. Hvala brata i
ako mi od kuda. Imam dosta
dobru plavicu i ne ovakvih slučaj-
nih je premla. A polag ovih brata
su još drugipatko, da neznam još
kuda i kam.

Slika 12. K099 1911-069-2



J. star se keri preta postle, da
ne dobije sado, od karst je onaj
postar in kado, in redni postle.
Onaj post, kojega slo mu, T. post
kojega, tam, pritaeni, jos neko
renoga, kar mu je z star karne, da
nide, kado je dospela in spomin
bitati se je na postle, ako ima slo
a odgovor negalovan.

Quaij, itali, naravn, mite
mvoja, ja, soe, juti, to, one
akile, so, naravn, sado, mite.
Akile, so, naravn, juti, kar, in
verde, odon, den, foun, Jarou
sagen, to, je, naravn, odgovor.

J. na kapitanatu je slo slaba
uprava.

Itini, je, naravn, radi, jelle, to
mu, naravn, govi, in, itali.

Quaij, to, itali, mu, da, je, ovi
aridovs, to, itali, imete, so, soe
jednate.

Jelle, to, tam, para, prita, a, kar
da, je, so, naravn, da, tako, mite, to
svoy, naravn, fuy, naravn, naravn
vivi.

Edovi, so, so, kar, in, spomin
a, foun, da, slo, T. shag, shag,
Ladino, to, naravn, foun, to, naravn

datar, 25, 1911. Jelle, T. shag

Slika 13. K099 1911-069-3

dy. 11/II 1911. ✓

oboru sam, pa moram
i raditi, što ali čini
veselo i pripravno.

Jada tu garedali na
zui plesovi i zabavi pa
se mora kogaod i pto
riti. Jano kosta muo
a kto neena, mora četr
i propustiti.

Jucer mi Vilko pa ja
da je kod njih sve isto
pa Felica Grahova oti na
reseli. Čud Kuci malo glava.

Lilin Nam i brom ja
Wm, dragi mae krepko
okavje sup kade pogledave.

Just, 6/2 1911. Kćeah Vjekoslav

Slika 14. K099 1911-134-1

134

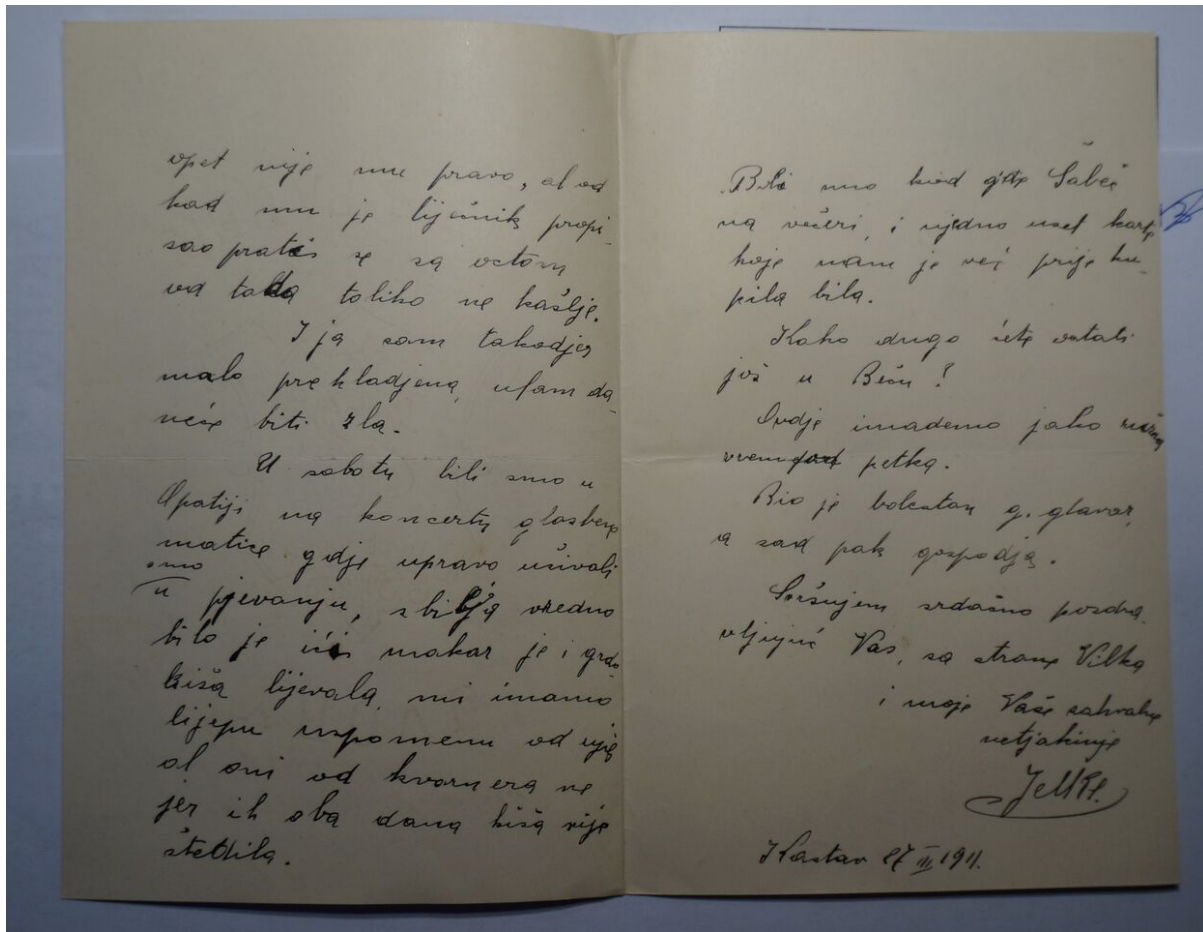
Dragi strine!

Bula sam da ste
bio bolestan, sjekano inq
li ste influencu kako mis
qi još odje imaje.

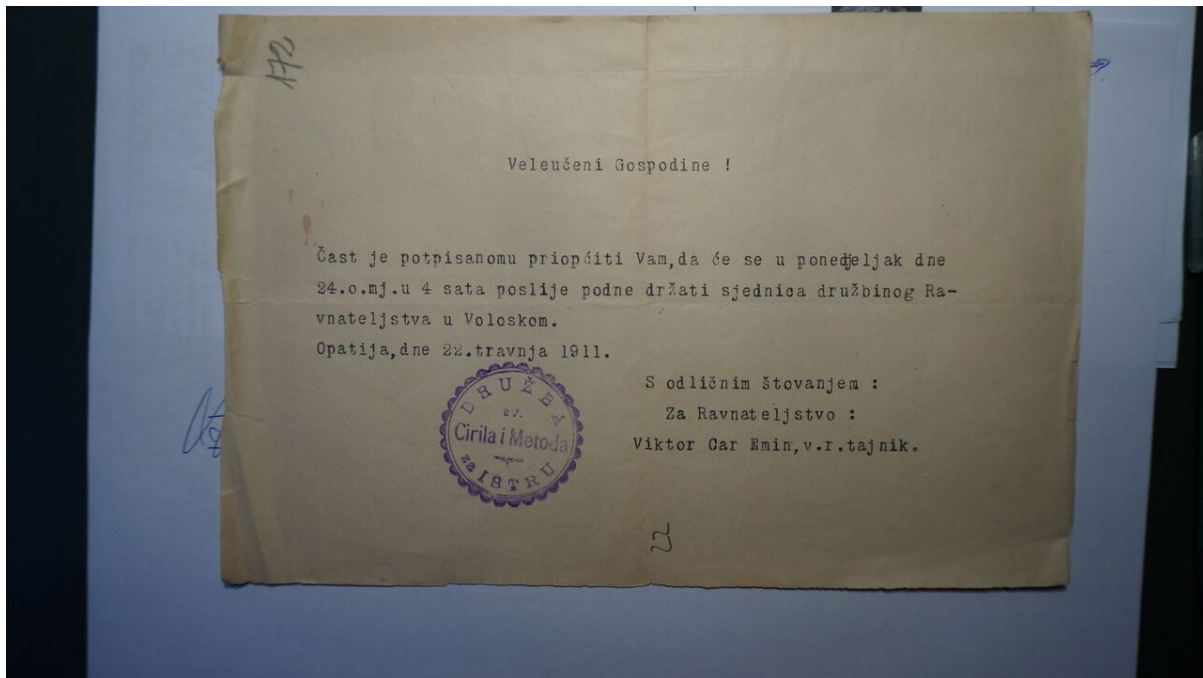
27

Velko ja takodjer
nosi dugo, još uvijek se
kruzi, slab je, ne bez tebe
jedp, siva se ho liho je mo
gine, rec' je po dva puta te
iao par dan, te pri liho
vdravit' kad istidje veim
/.

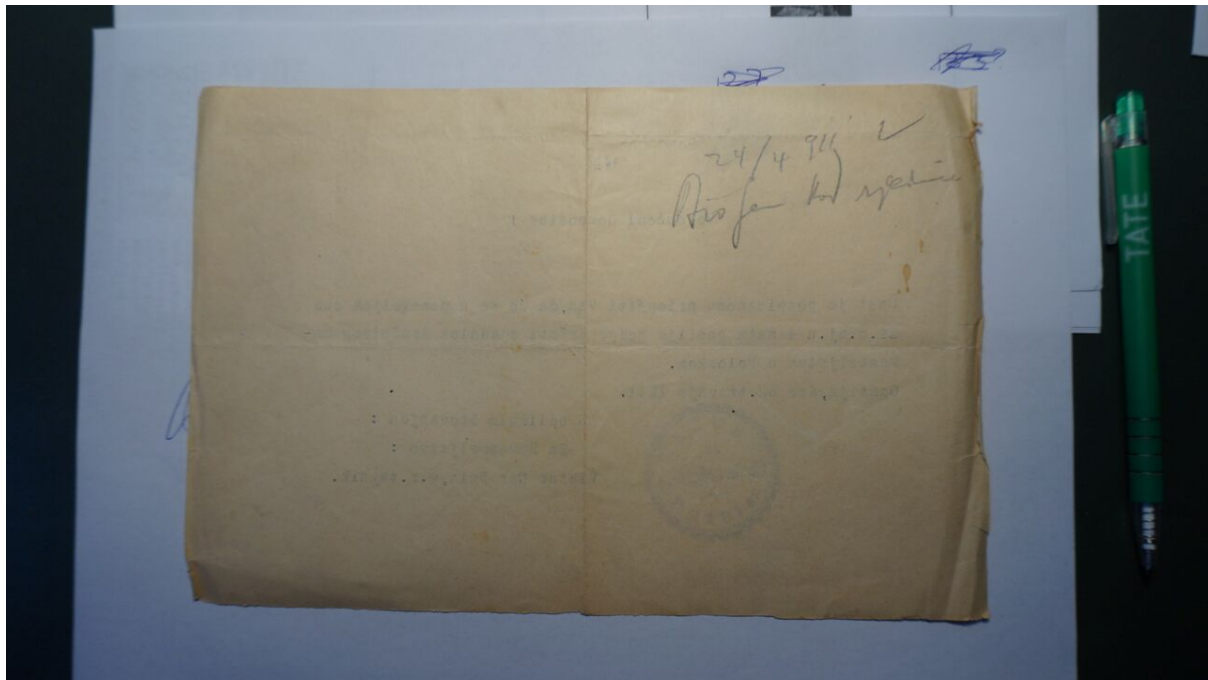
Slika 15. K099 1911-134-2



Slika 17. K099 1911-172-1



Slika 18. K099 1911-172-2



Slika 19. K099 1911-378-1

378 ✓
odj. 29/8
Dragi brate.
Primio tvoje pismo od 20. sv. m.
Drago nam čuti da si zdravo.
Što pišeš da ti je priprevidao
neki čovik da je ovd. dne 15. sv. m.
bilo kiše nije lagao ali na
20. žalost se nije namočilo.
niti četiri prsta a sad je
već suho kako je i bilo
nego ne suši puno jer je
skoro svaki dan oblačno i
pripravno za kišu a neće da

Pisi' bome slabo po vas jer
do sada je imstilo sve a sada
ako brao ne pame fisa imsti.
ti ce i ovo goroja sto je
i tako ga je otislo jedan dio
na krala Bogu.

Sto pises d. ako su pisali
Mate i Loira Gospoj Balog
nisu odmah onda ali jesu.
Ovdj jesmo po neved. adrai
svi ukupno ti zelimo liep
porodac napose je tvoj
bret

H. Spincic

Spincic 20/8/911

7. SAŽETAK

Marija Kozjak, Ana Popović, Lucija Lukić, Kristina Deskar, Sonja Klarić,
Ana Perković, Marko Mravunac

Analiza društvene mreže Vjekoslava Spinčića na temelju digitalnog korpusa osobnih pisama sa kraja 19. i početka 20. stoljeća

U sklopu kolegija Povijesna sociolingvistika na Odsjeku za anglistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu bavili smo se kolekcijom pisama Vjekoslava Spinčića pod nazivom „Rukopisna ostavština Vjekoslava Spinčića“, koja je sačuvana u Hrvatskom državnom arhivu (HR-HDA-819). Pisma datiraju iz dvaju razdoblja, prvi je kraj 1881. i početak 1882. godine, a drugi je sredina 1911. godine, te mogu biti vrlo vrijedan dokazni materijal iz tog vremena. Nakon rada na kolekciji kroz cijeli semestar, odlučili smo dio kolekcije analizirati podrobnije sa namjerom da na temelju podataka koje dobijemo iz pisama pokušamo rekonstruirati društvenu mrežu obitelji i najbližih prijatelja Vjekoslava Spinčića, kako bi je predstavili u ovom radu. Analizom specifičnih dijelova pisama, jezika kojim se služio autor pisama, te učestalosti korištenja formulaičnih izraza nastojali smo odrediti u kakvom je odnosu svaki od autora bio s Vjekoslavom Spinčićem (obiteljska veza/bliski prijatelj/suradnik). Za kraj, autore smo pokušali smjestiti u određeni kontekst prema stupnju obrazovanosti, te prema korištenom jeziku u obrađenom diskursu.

Ključne riječi: povijesna sociolingvistika, rukopisna ostavština, Vjekoslav Spinčić, korespondencija, jezična analiza, formulaični izrazi, hrvatski jezik

8. SUMMARY

Marija Kozjak, Ana Popović, Lucija Lukić, Kristina Deskar, Sonja Klarić,
Ana Perković, Marko Mravunac

Analysis of Vjekoslav Spinčić's social network through a digital corpus of personal letters from the end of the 19th and the beginning of the 20th century

As part of the course Historical Sociolinguistics offered by the Department of English language and literature at the University of Zagreb, we dealt with the collection of letters saved by Vjekoslav Spinčić, which is kept at the Croatian National Archives under the name "Rukopisna ostavština Vjekoslava Spinčića" (HR-HDA-819). Our corpus contains letters dating back to two periods, the first one being the end of 1881 and the beginning of 1882, and the second one the middle of 1911. The letters are valuable linguistic evidence from those periods. After working on the collection throughout the semester, we decided to analyze a part of it in greater detail, in order to present the social network of Vjekoslav Spinčić's family and closest friends. By studying specific parts of the letters, the language that the authors used, and the frequency of usage of formulaic expressions, we tried to establish the relationship Vjekoslav Spinčić had created with each of the analyzed authors (family relationship/close friend/associate). Finally, we attempted to place the authors in a specific context according to their level of education, as well as the language they used in the analyzed discourse.

Key words: historical sociolinguistics, written testimonies, Vjekoslav Spinčić, personal correspondence, linguistic analysis, formulaic expressions, Croatian language